

Stav implementácie inovovaných štátnych vzdelávacích programov v oblasti cudzích jazykov do pedagogickej praxe v základných školách

Katarína Bockaničová
Anna Butašová
Boris Ďuriš
Anna Krnáčová
Tomáš Miklošovič

**Stav implementácie inovovaných
štátnych vzdelávacích programov
v oblasti cudzích jazykov
do pedagogickej praxe
v základných školách**

Štátny pedagogický ústav
Bratislava 2018

Autorský kolektív: PaedDr. Katarína Bockaničová, PhD.,
doc. PhDr. Anna Butašová, CSc., RNDr. Boris Ďuriš, Mgr. Anna Krnáčová,
Mgr. Tomáš Miklošovič, PhD.
Recenzentky: prof. PhDr. Eva Tandlichová, PhD.,
Mgr. Zuzana Puchovská, PhD.
Jazyková úprava: PhDr. Janka Pířová, PhD.

Vydal: Štátny pedagogický ústav
Pluhová 8
P. O. Box 26
830 00 Bratislava

ISBN 978 – 80 – 8118 – 216 – 7

OBSAH

Úvod	3
1 Výskumný a teoretický kontext	3
1.1 Charakteristika výskumu a výskumný problém.....	3
1.2 Hypotézy výskumu	5
1.3 Harmonogram riešenia úlohy	6
1.4 Výskumná metóda a výskumný nástroj	7
1.5 Výskumný súbor	8
2 Vyhodnotenie výskumných dát	9
2.1 Reprezentatívnosť výskumných dát.....	9
2.2 Charakteristika respondentov výskumu	10
2.3 Charakteristika respondentov výskumu podľa cudzích jazykov	15
2.4 Učebný plán školy	17
2.5 Učebnice.....	35
2.6 Kvalifikovanosť učiteľov a ich ďalšie vzdelávanie	50
2.6.1 Primárne vzdelávanie/prvý stupeň ZŠ	51
2.6.2 Nižšie sekundárne vzdelávanie/druhý stupeň ZŠ.....	55
2.6.3 Ďalšie vzdelávanie.....	57
3 Vyhodnotenie hlavných výskumných hypotéz	60
3.1 Vyhodnotenie hypotézy 1	60
3.2 Vyhodnotenie hypotézy 2	61
Záver	62
Použitá literatúra.....	67
Príloha	69

Abstrakt

Od roku 2015 je v platnosti inovovaný štátny vzdelávací program, ktorý, okrem iného, priniesol zmenu v rámcovom učebnom pláne pre vyučovanie druhého cudzieho jazyka v základných školách s vyučovacím jazykom slovenským, ktorý sa stal povinným voliteľným predmetom od 7. ročníka.

Výskumná správa prináša výsledky dotazníkovej sondy, ktorej sa zúčastnilo 917 učiteľov zo 409 základných škôl z celého Slovenska. Cieľom výskumu bolo zistiť stav implementácie inovovaného štátneho vzdelávacieho programu na úrovni školy s akcentom najmä na učebný plán, používané didaktické prostriedky v predmete cudzí jazyk a kvalifikovanosť učiteľov cudzích jazykov v základných školách. Výskumné dáta reflektujú realitu implementácie rámcového učebného plánu v primárnom i nižšom sekundárnom vzdelávaní v predmete cudzí jazyk a faktory, ktoré učitelia – respondenti zohľadňujú pri zostavovaní učebných osnov predmetu a pri výbere didaktických prostriedkov na vyučovanie. Okrem toho výskumná správa prináša aj dáta o kvalifikovanosti učiteľov cudzích jazykov v základných školách.

Kľúčové slová: primárne vzdelávanie, nižšie sekundárne vzdelávanie, učebný plán, didaktické prostriedky, druhý cudzí jazyk, kvalifikovanosť

Úvod

Predložená výskumná správa vznikla ako výstup z riešenia úlohy s názvom Stav implementácie inovovaných štátnych vzdelávacích programov v oblasti cudzích jazykov do pedagogickej praxe v základných školách, ktorá bola zaradená v Pláne hlavných úloh Štátneho pedagogického ústavu v rokoch 2017 a 2018. Zámerom riešenia úlohy je priniesť aktuálne dáta o vývoji v oblasti vyučovania cudzích jazykov na prvom a druhom stupni základných škôl v súvislosti so zavedením inovovaného štátneho vzdelávacieho programu pre primárne a nižšie stredné vzdelávanie, ktorý bol schválený MŠVVaŠ SR vo februári 2015 s účinnosťou od 1. 9. 2015.

1 Výskumný a teoretický kontext

Výskumná úloha s názvom Stav implementácie inovovaných štátnych vzdelávacích programov v oblasti cudzích jazykov do pedagogickej praxe v základných školách tematicky priamo nadväzovala na ukončený kvalitatívne orientovaný výskum, ktorý uskutočnili výskumní a vývojoví zamestnanci oddelenia pre cudzie jazyky z ŠPÚ v roku 2016. V rámci kvalitatívneho výskumu vzniklo päť prípadových štúdií, ktoré opisovali implementáciu ŠVP do pedagogickej praxe vo vyučovacích predmetoch anglický, francúzsky, nemecký a španielsky jazyk. Cieľom prípadových štúdií bolo opísať a preskúmať formy existencie kurikula a kurikulárne procesy pri implementácii inovovaného štátneho vzdelávacieho programu (ďalej aj ŠVP) na úroveň školy v cudzích jazykoch. Prípadové štúdie boli zamerané na projektované štátne kurikulum a jeho implementáciu na úroveň školy. Konkrétnym dokumentom, ktorému bol venovaný výskum, bol rámcový učebný plán a vzdelávací štandard z príslušného cudzieho jazyka v štátnom vzdelávacom programe na makroúrovni. Školskú mezoúroveň reprezentoval školský vzdelávací program (ďalej aj ŠkVP) so zameraním na učebný plán pre oblasť cudzích jazykov, učebné osnovy z konkrétneho cudzieho jazyka, tematické plány učiteľa a učebnicové zdroje. V centre pozornosti bola kurikulárna činnosť vedenia škôl a učiteľov konkrétneho cudzieho jazyka, ich ponímanie kurikulárnych dokumentov a práca s nimi. Pre všetky prípadové štúdie bol stanovený rovnaký cieľ výskumu, výskumné otázky, harmonogram výskumu a použité rovnaké metódy zberu dát a spôsob ich spracovania a vyhodnotenia. Každú prípadovú štúdiu realizoval iný výskumný a vývojový za-

mestnanec oddelenia pre cudzie jazyky, a preto mali podobu samostatnej štúdie. Napriek tomu, že výsledky prípadových štúdií nie sú zovšeobecniteľné na širšiu vzorku, možno v nich identifikovať javy, ktoré boli spoločné pre všetky školy, na ktorých sa realizoval výskum:

- Školy zapojené do výskumu kladne hodnotili možnosti, ktoré im ponúka dvojúrovňový model tvorby vzdelávacích programov najmä v oblasti adaptácie učebného plánu tak, aby odrážal a zatriktívnil profiláciu školy.
- Prijatie inovovaného ŠVP nezapríčiniilo radikálnu inováciu ŠKVP na sledovaných školách. Školy do značnej miery zotrvali na učebnom pláne, učebných osnovách, tematických plánoch a učebniciach, ktoré mali aj pred inováciou.
- Respondenti zo škôl neboli dostatočne oboznámení s odbornou terminológiou a podrobným obsahom štátneho kurikula. Pri opise kurikulárnych procesov v škole váhali a s námahou hľadali správne pojmy.
- Tvorba školského vzdelávacieho programu bola v každej sledovanej škole rozdelená medzi viacerých aktérov na viacerých úrovniach. Všeobecnú časť ŠKVP a učebný plán vytváralo najmä vedenie školy a školský koordinátor tvorby ŠKVP. Učítelia cudzích jazykov vytvárali najmä učebné osnovy, resp. tematické plány z príslušného cudzieho jazyka.
- Učítelia zo sledovaných škôl neprikladali veľký význam obsahu štátnych kurikulárnych dokumentov a nepokladali ich za dôležité pre svoje pôsobenie na hodinách cudzích jazykov. Dôsledkom tejto skutočnosti bolo, že inovácia ŠVP automaticky nezaručila zmenu v plánovaní obsahu vyučovania cudzích jazykov na úrovni školy a ani zmenu prístupu k vyučovaniu na úrovni triedy.
- Na sledovaných školách zohrávala silnú úlohu pri implementácii kurikula na úroveň školy tradícia a zaužívaná prax, ktoré nie vždy korešpondovali s dikciou štátnych kurikulárnych dokumentov.
- Prípadové štúdie odhalili to, že učítelia čerpali odborné informácie najmä od vydavateľov a distribútorov cudzojazyčných učebníc.
- V každej sledovanej škole využívali na tvorbu tematických plánov, t. j. na podrobné plánovanie vyučovania cudzích jazykov počas celého školského roka najmä učebnice cudzích jazykov, ktoré pochádzali od zahraničných vydavateľov.

Vyššie uvedené zistenia boli formulované na základe kvalitatívne orientovaného výskumu v piatich školách na Slovensku. Tieto zistenia sú sumárom podrobne spracovaných dát o zavádzaní inovovaného ŠVP v oblasti cudzích jazykov z malého počtu škôl. Proces implementácie inovovaného ŠVP sa má sledovať v súlade so schváleným *Návrhom systémového modelu tvorby kurikulárnych dokumentov vrátane procesu ich periodickej inovácie* v trvaní dĺžky každého stupňa vzdelávania pomocou rôznych výskumných metód. Preto sme v rokoch 2017 a 2018 pristúpili k nadväzujúcemu výskumu s inou výskumnou

orientáciou, ktorý sa konal na oveľa väčšej vzorke škôl.

Na účely tejto práce sme vychádzali z definícií pojmov zavedených autor-ským kolektívom Janík a kol. (2010), ktorí z hľadiska celkovej štruktúry ku-rikula rozlišujú: kurikulárne procesy (tvorba/projektovanie, implementácia, realizácia, osvojovanie, revízia kurikula) a formy kurikula (projektované, im-plementované, dosiahnuté/osvojené). Podstatu jednotlivých kurikulárnych procesov a foriem existencie kurikula charakterizujú nasledovne:

- Projektovanie (tvorba) kurikula spočíva vo vymedzovaní cieľov a obsahov vzdelávania do konkrétnych kurikulárnych dokumentov – výsledkom je projektované kurikulum na úrovni štátu.
- Implementácia kurikula spočíva v zavádzaní kurikulárnych dokumentov do škôl – výsledkom je projektované kurikulum na úrovni školy.
- Realizácia kurikula spočíva v zavádzaní kurikulárnych cieľov a obsahov prostredníctvom vyučovacích metód a foriem pre žiakov – výsledkom je re-alizované kurikulum.
- Osvojovanie kurikula spočíva v zvnútornení kurikulárnych cieľov a obsahov žiakmi – výsledkom osvojovania je dosiahnuté (osvojené) kurikulum.
- Revízia kurikula spočíva v zavádzaní zmien do projektovaného kurikula – výsledkom je prehodnotené projektované kurikulum.

1.1 Charakteristika výskumu a výskumný problém

Uskutočnený výskum s názvom Stav implementácie inovovaných štátnych vzdelávacích programov v oblasti cudzích jazykov do pedagogickej praxe v základných školách bol orientovaný kvantitatívne. Výskumný problém pred-stavovala implementácia inovovaných štátnych vzdelávacích programov pre primárne a nižšie stredné vzdelávanie zo štátnej celonárodnej na školskú úro-veň so zameraním na oblasť cudzích jazykov. Hlavným cieľom výskumu bolo opísať a analyzovať implementáciu učebného plánu a vzdelávacích štandardov z jednotlivých cudzích jazykov na úrovni prvého a druhého stupňa základnej školy s vyučovacím jazykom slovenským. Ďalšie ciele boli zamerané na ziste-nie odbornosti vyučovania cudzích jazykov, používané učebnice a frekvenciu absolvovania kontinuálneho vzdelávania učiteľov cudzích jazykov.

1.2 Hypotézy výskumu

V septembri 2017 sa žiaci reformných ročníkov ZŠ, ktorí sa vzdelávajú v sú-lade s inovovaným ŠVP, dostali do siedmeho ročníka a v školskom vzdeláva-

com programe sa prvýkrát odzrkadlilo, ako školy aplikujú do praxe fakt, že druhý cudzí jazyk v nižšom strednom vzdelávaní sa schválením inovovaného ŠVP pre nižšie stredné vzdelávanie dostal do pozície voliteľného predmetu. Ide o signifikantnú zmenu v porovnaní so staršou verziou ŠVP, podľa ktorej sa vyučovali dva cudzie jazyky v nižšom strednom vzdelávaní povinne. Podľa poznámky číslo päť v Rámcovom učebnom pláne pre ZŠ s vyučovacím jazykom slovenským museli školy prvýkrát implementovať do praxe pokyn: „Škola je povinná z rámca voliteľných hodín ponúknuť žiakom 7. – 9. ročníka ako druhý cudzí jazyk jeden z jazykov: francúzsky jazyk, nemecký jazyk, ruský jazyk, španielsky jazyk, taliansky jazyk podľa možností školy a záujmu žiakov, a to najmenej 2 vyučovacie hodiny týždenne.“ Keďže ide o novú skutočnosť, ktorej dosah doteraz nebol preskúmaný, zamerali sme naše výskumné hypotézy práve na rozsah dosahu rozhodnutia o zrušení povinného druhého cudzieho jazyka na druhom stupni ZŠ s vyučovacím jazykom slovenským.

Stanovili sme si tieto hypotézy:

Hypotéza 1

Najviac 30 % škôl posilnilo anglický jazyk v siedmom ročníku, ak zrušili povinný druhý cudzí jazyk v tomto ročníku.

Hypotéza 2

Počet cudzích jazykov vyučovaných v siedmom ročníku v školskom roku 2017/2018 v porovnaní s minulým školským rokom poklesol o 20 %.

V prepojení na stanovené hypotézy sme hľadali odpovede na výskumné otázky, ktoré boli zamerané na zistenie vplyvu umiestnenia školy na vekovú a vzdelanostnú štruktúru učiteľov cudzieho jazyka, zistenie vplyvu umiestnenia školy na začiatok vyučovania cudzieho jazyka a jeho časovú dotáciu v primárnom vzdelávaní a nižšom strednom vzdelávaní. Otázky sledovali aj vplyv umiestnenia školy na počet ročníkov výučby prvého a druhého cudzieho jazyka podľa inovovaného štátneho vzdelávacieho programu. Záverečná skupina výskumných otázok bola zacielená na zistenie vplyvu praxe učiteľov na ukončené vzdelanie učiteľov anglického jazyka.

1.3 Harmonogram riešenia úlohy

Výskumná úloha s názvom Stav implementácie inovovaných štátnych vzdelávacích programov v oblasti cudzích jazykov do pedagogickej praxe v základných

školách sa realizovala v rozpätí dvoch školských rokov. Dôvodom bola najmä skutočnosť, že reálne dáta o implementácii Rámcového učebného plánu pre základné školy s vyučovacím jazykom slovenským bolo možné získať až v školskom roku 2017/2018, keď sa žiaci reformných ročníkov dostali do siedmeho ročníka.

Harmonogram riešenia úlohy bol rozdelený do dvanástich blokov a obsahoval tieto čiastkové úlohy a termíny:

Čiastková úloha	Termín
Tvorba databázy základných škôl s vyučovacím jazykom slovenským	apríl 2017
Tvorba výskumného nástroja – dotazníka	apríl 2017
Pripomienkovanie vytvoreného výskumného nástroja	máj 2017
Spracovanie dotazníka do elektronickej formy	máj 2017
Pilotovanie elektronického dotazníka v externom prostredí	máj 2017
Úprava elektronického dotazníka podľa výsledkov pilotáže	jún 2017
Tvorba sprievodného listu pre školy so žiadosťou o vyplnenie dotazníka	september 2017
Oslovenie škôl, zaslanie listu, kódu školy a linku na dotazník školám podľa pripravenej databázy	september 2017
Hlavný zber údajov – vypĺňanie dotazníka v školách	18. 9. – 5. 10. 2017
Spracovanie dát z dotazníka do sumárnych tabuliek a grafov	október – december 2017
Štatistická analýza získaných dát	február – marec 2018
Výskumná správa	apríl – júl 2018

1.4 Výskumná metóda a výskumný nástroj

Zvolenou výskumnou metódou a zároveň výskumným nástrojom bol dotazník. Vzhľadom na cieľ výskumu, ktorým bolo získať relevantné údaje o implementácii inovovaných štátnych vzdelávacích programov pre primárne a nižšie stredné vzdelávanie na štatisticky významnej vzorke škôl, dotazník predstavoval vhodný výskumný nástroj.

Dotazník (Príloha 1) obsahoval spolu 42 položiek, ktoré boli vetvené podľa jednotlivých cudzích jazykov a tematicky rozdelené do šiestich sekcií. Dotazník obsahoval uzavreté štruktúrované otázky s možnosťou viacnásobných al-

ternatív, otvorené otázky a otázky s poradovou hierarchiou. Po úvodnej pasáži s vymedzením cieľa výskumu nasledovali otázky zamerané na identifikačné údaje o škole, ktorými sa zisťovalo umiestnenie školy, dĺžka praxe respondentov a vyučovaný cudzí jazyk. Druhá časť otázok v dotazníku zisťovala odbornosť vyučovania respondentov v primárnom a nižšom strednom vzdelávaní. Tretia časť dotazníka obsahovala otázky o počte cudzích jazykov, ich hodinovej dotácii a podiele žiakov učiacich sa cudzie jazyky podľa inovovaného rámcového učebného plánu školy. Vo štvrtej časti učitelia odpovedali na otázky o spôsobe výberu a používania učebníc cudzích jazykov. Piata časť dotazníka bola zameraná na tvorbu učebných osnov v školskom vzdelávacom programe. Posledná sekcia položiek v dotazníku smerovala k zisťovaniu dát o kontinuálnom vzdelávaní učiteľov cudzích jazykov.

Keďže dotazník obsahoval vetvené otázky, ktoré boli určené učiteľom cudzích jazykov v prepojení na konkrétny cudzí jazyk a aj v dôsledku toho, že niektorí respondenti neodpovedali na úplne všetky nepovinné otázky, nebol počet odpovedí na každú otázku z dotazníka rovnaký.

1.5 Výskumný súbor

Základným súborom nášho výskumu boli plnoorganizované základné školy s vyučovacím jazykom slovenským z celého Slovenska. Tieto základné školy implementujú rámcový učebný plán, ktorý obsahuje anglický jazyk ako povinný vyučovací predmet a druhý cudzí jazyk ako voliteľný predmet. To boli základné predpoklady na získanie dát na verifikovanie stanovených hypotéz. Podľa štatistických údajov Centra vedecko-technických informácií SR bol celkový počet takýchto škôl 1466. Náhodným, stratifikovaným výberom sme zo základného súboru vytvorili reprezentatívny súbor, t. j. databázu základných škôl v počte 601, ktoré sme oslovili pri zbere výskumných údajov. Každá oslovená základná škola mala pridelený jedinečný kód školy. Oslovenie základných škôl sa uskutočnilo oficiálnym listom riaditeľa ŠPÚ, ktorý bol adresovaný riaditeľom a riaditeľkám základných škôl. Oslovenie obsahovalo základné informácie o cieľoch výskumu, charakteristiku výskumného nástroja a termíny jeho vyplnenia. Spoločne s oslovením bol na školy zaslaný aj špecifický kód školy.

2 Vyhodnotenie výskumných dát

2.1 Reprezentatívnosť výskumných dát

Hlavný zber údajov sa uskutočnil v čase od 18. 9. do 5. 10. 2017. Celkovo na dotazník reagovalo 924 respondentov zo 409 škôl. Pri finálnom čistení vstupných dát sme odstránili 7 vyplnených dotazníkov, predovšetkým kvôli zjavným chybám pri ich vyplňaní. Finálna dotazníková databáza teda pozostávala z 917 respondentov. Počty potenciálnych škôl, počty zapojených škôl, očakávaný počet zapojených škôl a návratnosť dotazníka uvádza Tabuľka č. 1.

Počet oslovených škôl bol úzko prepojený s celkovým počtom základných škôl s vyučovacím jazykom slovenským v každom kraji. Pri snahe získať reprezentatívne údaje za každý kraj sme si stanovili minimálny počet škôl, ktoré bolo potrebné zapojiť do výskumu. Najväčší počet základných škôl s vyučovacím jazykom slovenským je v Prešovskom kraji, najmenší počet škôl je v Trnavskom kraji. Tomuto rozloženiu zodpovedala aj požiadavka na očakávanú početnosť za každý kraj. Celkový počet zapojených škôl bol 409 zo 601 oslovených škôl. Návratnosť výskumného nástroja, ktorým bol dotazník, sa pohybovala v rozmedzí od 59 % do 80 %.

Tabuľka č. 1

kraj	celkový počet potenciálnych škôl	celkový počet oslovených škôl	počet zapojených škôl	návratnosť dotazníka	očakávané početnosti
BA	143	60	36	60 %	39,9
TT	121	50	40	80 %	33,8
TN	151	64	38	59 %	42,1
NR	179	76	61	80 %	49,9
ZA	231	83	59	71 %	64,4
BB	172	72	46	64 %	48,0
KE	201	84	57	68 %	56,1
PO	268	112	72	64 %	74,8
celkový súčet	1466	601	409	68 %	409

Zdroj: Výpočty autorov a údaje z UIPŠ SR

Pri vyššie uvedenej kontingenčnej tabuľke následne môžeme skúmať, či platí nulová hypotéza alebo alternatívna hypotéza, pričom hypotézy znejú:

H0: Vyzbierané dotazníky sú reprezentatívne podľa charakteristiky – kraj.

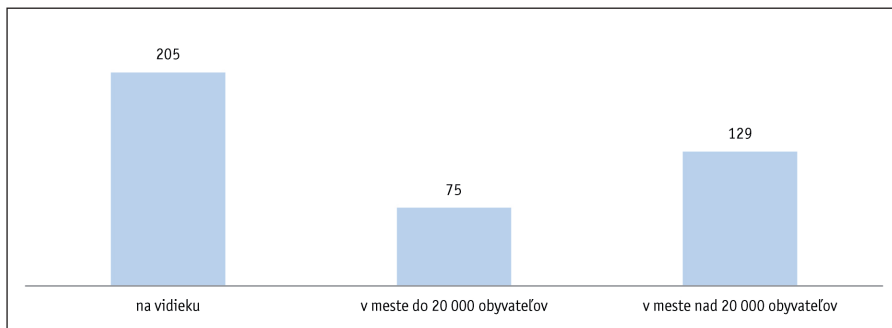
H1: Vyzbierané dotazníky nie sú reprezentatívne podľa charakteristiky – kraj.

Následne vypočítané testovacie kritérium chí kvadrátu má hodnotu 4,56. Hraničná hodnota chí kvadrátu na 5 % hladine signifikancie pre 7 stupňov voľnosti je 14,07. Keďže testovacie kritérium chí kvadrátu je menšie ako hraničná hodnota, zamietame alternatívnu hypotézu a prijímame nulovú hypotézu. Záver z tejto výskumnej otázky je fakt, že vyzbierané dotazníky sú reprezentatívne podľa charakteristickej vlastnosti kraj. Znamená to, že závery z tejto výskumnej správy je možné zovšeobecniť pre všetky kraje Slovenska.

2.2 Charakteristika respondentov výskumu

Pri bližšom skúmaní veľkosti sídla zapojených škôl možno konštatovať, že sa do výskumu zapojil vyrovnaný počet vidieckych aj mestských škôl. Zo všetkých zapojených škôl sa na vidieku nachádzalo 205 základných škôl, v meste do 20 000 obyvateľov to bolo 75 škôl a 129 škôl bolo z miest nad 20 000 obyvateľov. Rozloženie počtu škôl zapojených do výskumu podľa veľkosti sídla uvádza nasledujúci graf:

Graf č. 1: Vaša škola sa nachádza

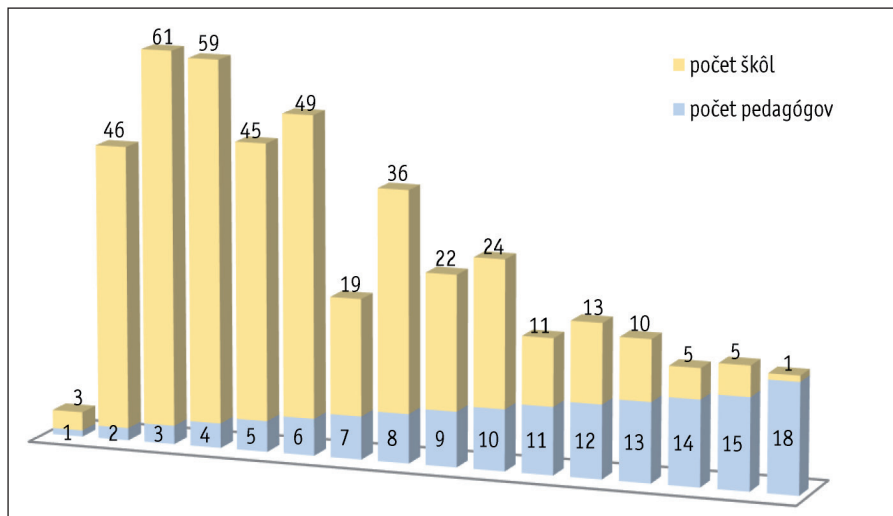

Zdroj: vlastný výskum

V tretej otázke nás zaujímal počet pedagógov vyučujúcich cudzie jazyky v jednotlivých školách. V Grafe č. 2 sú znázornené počty pedagógov cudzích jazykov a počet škôl zapojených do výskumu. Najpočetnejšia bola skupina škôl, kde vyučovali traja učitelia cudzích jazykov, bolo ich 61 (14,9 %). Nasle-

dovali školy so 4 a 6 učiteľmi cudzích jazykov, ktorých bolo 59 (14,4 %) a 49 (11,9 %). Pomerne početná bola aj skupina škôl, kde boli iba dvaja učitelia cudzích jazykov, bolo ich 46 (11,2 %). 8 učiteľov cudzích jazykov mali v 36 základných školách (8,8 %). Početnosť ostatných skupín škôl s počtom pedagógov viac ako 10 sa pohybovala v intervale od 5 % do 1 %.

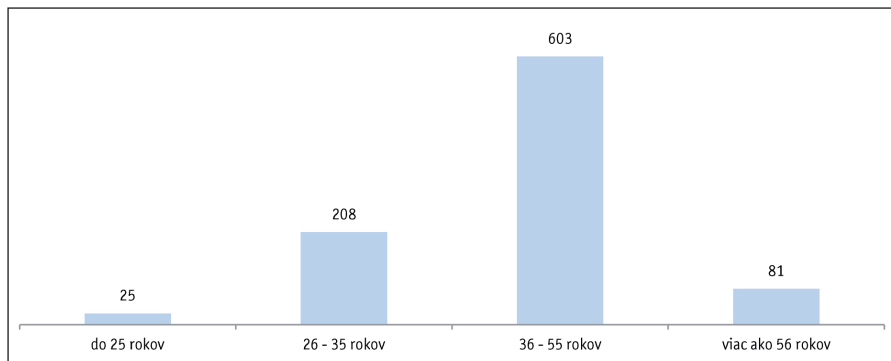
Graf č. 2: Koľko pedagógov vyučuje cudzie jazyky vo vašej škole?

Zdroj: vlastný výskum

Celkový počet učiteľov cudzích jazykov, ktorí sa zapojili do dotazníkového výskumu, bol 917. Z pohľadu vekovej štruktúry respondentov výskumu boli najpočetnejšou skupinou učitelia cudzích jazykov vo veku od 36 do 55 rokov, ktorých bolo 603, čo predstavuje 65 % všetkých respondentov. Druhou najpočetnejšou skupinou boli učitelia vo veku 26 až 35 rokov, ktorých bolo 208 (22 %). Nasledovala skupina učiteľov vo veku viac ako 56 rokov, ktorých bolo 81 (viac ako 8 %) a najmenej respondentov bolo vo veku do 25 rokov, ktorých bolo 25, čiže viac ako 2 %. Vekové rozloženie respondentov výskumu uvádza nasledujúci graf.

Graf č. 3: Váš vek je

Zdroj: vlastný výskum

Naša výskumná otázka číslo 1 zisťovala, či má umiestnenie školy vplyv na vekovú štruktúru učiteľov cudzieho jazyka. Išlo o kombináciu otázok číslo 2 a 4 z dotazníka, údaje sú uvedené v Tabuľke č. 2.

Tabuľka č. 2: Má umiestnenie školy vplyv na vekovú štruktúru učiteľov cudzieho jazyka?

otázka číslo 2/ otázka číslo 4	do 25 rokov	26 – 35 rokov	36 – 55 rokov	viac ako 56 rokov	celkový súčet
na vidieku	5	95	245	35	380
v meste do 20 000 obyvateľov	4	40	127	13	184
v meste nad 20 000 obyvateľov	16	73	231	33	353
Celkový súčet	25	208	603	81	917

Zdroj: Výpočty autorov

Pre výskumnú otázku č. 1 sme si stanovili tieto hypotézy:

H0: Nie je rozdiel medzi umiestnením školy a vekovou štruktúrou učiteľov cudzieho jazyka.

H1: Existuje rozdiel medzi umiestnením školy a vekovou štruktúrou učiteľov cudzieho jazyka.

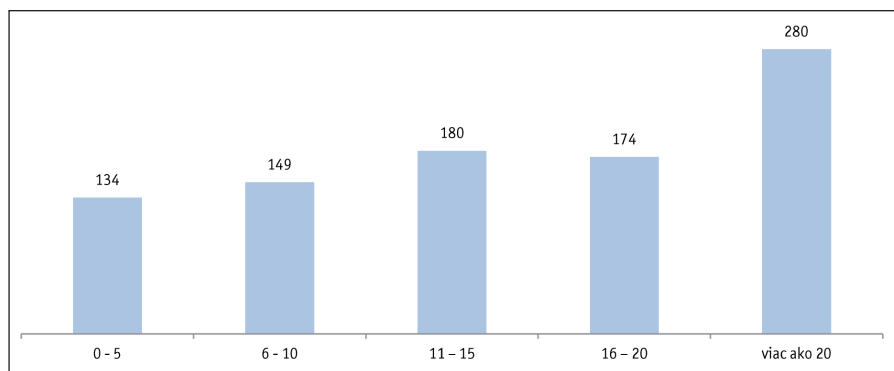
Následne vypočítané testovacie kritérium chí kvadrátu má hodnotu 10,02. Hraničná hodnota chí kvadrátu na 5 % hladine signifikancie pre 6 stupňov voľnosti je 12,59. Keďže testovacie kritérium chí kvadrátu je menšie ako hraničná

hodnota, zamietame alternatívnu hypotézu a prijímame nulovú hypotézu. To znamená, že neexistuje rozdiel medzi umiestnením školy a vekovou štruktúrou učiteľov cudzieho jazyka.

Počet rokov pedagogickej praxe korešpondoval s vekovým rozložením učiteľov cudzích jazykov (pozri Graf č. 4). Najpočetnejšia skupina učiteľov mala viac ako 20 rokov pedagogickej praxe a tvorilo ju 280 respondentov, t. j. viac ako 30 %. Druhou najpočetnejšou skupinou boli učitelia s pedagogickou praxou 11 až 15 rokov, ktorých bolo viac ako 19 %, t. j. 180 učiteľov. Nasledovala skupina 174 učiteľov, ktorí mali prax v rozpätí od 16 do 20 rokov. Najmenšia skupina v počte 134, t. j. 14 %, boli učitelia s pedagogickou praxou do 5 rokov.

Graf č. 4: Počet rokov pedagogickej praxe

Zdroj: vlastný výskum

Naša druhá výskumná otázka bola zameraná na rozdiel medzi umiestnením školy a štruktúrou učiteľov cudzieho jazyka podľa dĺžky praxe. Na vyhodnotenie sme použili kombináciu odpovedí z kombinácie otázok 2 a 5 z nášho dotazníka.

Tabuľka č. 3: Má umiestnenie školy vplyv na štruktúru učiteľov cudzieho jazyka podľa dĺžky praxe?

otázka číslo 2/ otázka číslo 5	0 - 5	6 - 10	11 - 15	16 - 20	viac ako 20	celkový súčet
na vidieku	53	77	72	69	109	380
v meste do 20 000 obyvateľov	20	25	43	37	59	184
v meste nad 20 000 obyvateľov	61	47	65	68	112	353
celkový súčet	134	149	180	174	280	917

Zdroj: Výpočty autorov

Pre výskumnú otázku č. 2 sme si stanovili tieto hypotézy:

H0: Nie je rozdiel medzi umiestnením školy a štruktúrou učiteľov cudzieho jazyka podľa dĺžky praxe.

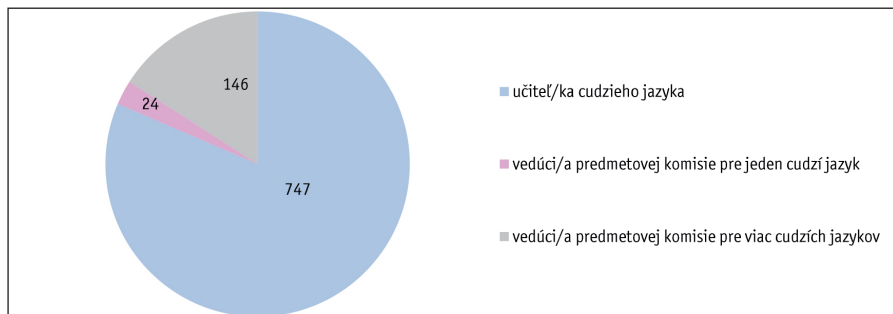
H1: Existuje rozdiel medzi umiestnením školy a štruktúrou učiteľov cudzieho jazyka podľa dĺžky praxe.

Následne vypočítané testovacie kritérium chí kvadrátu má hodnotu 12,71. Hraničná hodnota chí kvadrátu na 5 % hladine signifikancie pre 8 stupňov voľnosti je 15,51. Keďže testovacie kritérium chí kvadrátu je menšie ako hraničná hodnota, zamietame alternatívnu hypotézu a prijímame nulovú hypotézu. Konštatujeme, že neexistuje rozdiel medzi umiestnením školy a štruktúrou učiteľov cudzieho jazyka podľa dĺžky praxe.

Prepojenie veku učiteľov a počtu rokov pedagogickej praxe je logické, pričom umiestnenie školy na vidieku či v meste nespôsobuje rozdiel v štruktúre učiteľov podľa dĺžky praxe. Zaujímavý je fakt, že skupina mladých učiteľov s pedagogickou praxou do 5 rokov je najmenšia zo všetkých vyššie uvedených kategórií a predstavuje iba 14 %. Poukazuje to na skutočnosť, že mladí absolventi pedagogických fakúlt, ktorí skončia učiteľstvo cudzieho jazyka, hľadajú uplatnenie v iných odboroch ako v školstve.

Z pohľadu pracovného zaradenia mohli byť respondenti výskumu v pozícii bežného učiteľa cudzieho jazyka, vedúceho predmetovej komisie pre jeden cudzí jazyk, prípadne vedúceho predmetovej komisie pre viaceré cudzie jazyky. Najviac respondentov výskumu, až 81 % (747) učiteľov, zastávalo post učiteľa cudzieho jazyka. Druhou v poradí bola skupina vedúcich predmetovej komisie pre viacero cudzích jazykov v počte 146 (15 %). Najmenej početná bola skupina učiteľov, ktorí pracovali ako vedúci predmetovej komisie pre jeden cudzí jazyk, ktorých bolo 24, t. j. necelé 3 %. Počet respondentov podľa vyššie uvedených kategórií uvádza nasledujúci graf.

Graf č. 5: Na vašej škole ste

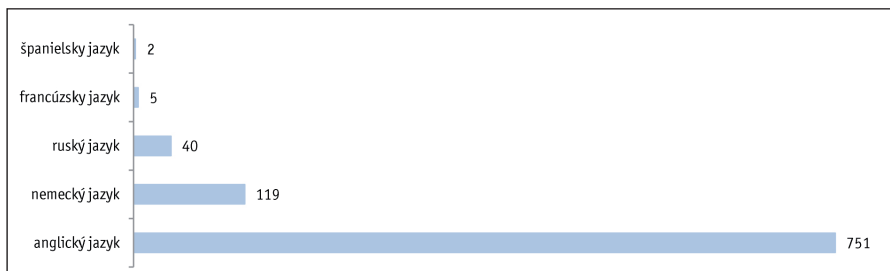
Zdroj: vlastný výskum

2.3 Charakteristika respondentov výskumu podľa cudzích jazykov

V slovenských podmienkach sa za cudzí jazyk štandardne považuje anglický, francúzsky, nemecký, ruský, španielsky či taliansky jazyk. Do výskumu sa mohli zapojiť aj učitelia cudzích jazykov, ktorí vyučujú dva cudzie jazyky, a preto sme otázky v dotazníku rozdelili do dvoch úrovní a pýtali sme sa na hlavný a vedľajší cudzí jazyk.

V texte dotazníka sme respondentom vysvetlili, že pojem hlavný cudzí jazyk označuje ten cudzí jazyk, ktorý vyučovali viac hodín týždenne. Zo všetkých 917 respondentov vyučovalo ako hlavný cudzí jazyk anglický jazyk až 751 (78 %) učiteľov. Takéto rozloženie respondentov korešponduje so skutočnosťou, že anglický jazyk je prvým povinným cudzím jazykom od primárneho vzdelávania a má v porovnaní s druhým cudzím jazykom oveľa vyššiu hodinovú dotáciu. Druhou najpočetnejšou bola skupina učiteľov nemeckého jazyka, ktorých bolo 119, teda takmer 13 %. Potom nasledovala skupina 40 učiteľov ruského jazyka, čo predstavuje necelých 5 %. Medzi respondentmi bolo aj päť učiteľov francúzskeho jazyka a dvaja učitelia španielskeho jazyka. Rozloženie hlavných vyučovaných cudzích jazykov u respondentov výskumu uvádza graf nižšie.

Graf č. 6: Hlavný cudzí jazyk, ktorý vyučujete je

Zdroj: vlastný výskum

Rozloženie cudzích jazykov v prípade respondentov s dvoma cudzími jazykmi je uvedený v Grafe č. 7, z ktorého vyplýva, že väčšina učiteľov (720 učiteľov) vyučovala iba jeden cudzí jazyk. Zo všetkých respondentov výskumu vyučovalo vedľajší cudzí jazyk 197 učiteľov. Išlo o cudzie jazyky v takomto poradí: nemecký jazyk s počtom 89 učiteľov, anglický jazyk s počtom 51 učiteľov, ruský jazyk s počtom 49 učiteľov. Málo početné boli skupiny učiteľov ostatných cudzích jazykov: francúzsky jazyk s počtom 5 vyučujúcich, španielsky jazyk s dvoma vyučujúcimi a taliansky jazyk s jedným vyučujúcim.

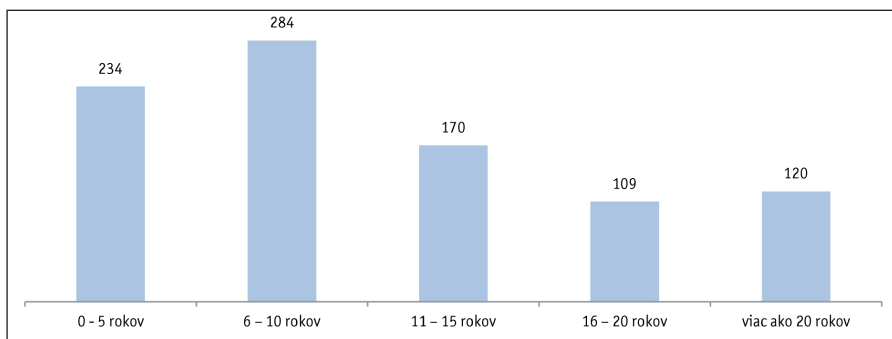
Graf č. 7: Vedľajší cudzí jazyk, ktorý vyučujete je

Zdroj: vlastný výskum

Dĺžka trvania praxe učiteľov bola obsiahnutá v otázke č. 8. V otázke 8a sme sa pýtali na dĺžku trvania praxe vyučovania hlavného cudzieho jazyka, ktorú učitelia vyjadrili v časových intervaloch. Najviac učiteľov (284; viac ako 30 %) patrilo do skupiny respondentov s dĺžkou praxe 6 až 10 rokov. Nasledovala skupina s dĺžkou praxe 0 až 5 rokov, ktorých bolo 234, t. j. 25 %. Treťou skupinou v počte 170, teda takmer 19 %, boli učitelia s dĺžkou praxe v hlavnom cudzom jazyku od 11 do 15 rokov. Najmenej zastúpené boli dve skupiny respondentov s dĺžkou praxe od 16 do 20 rokov, ktorých bolo 109 a skupina s praxou viac ako 20 rokov, ktorých bolo 120.

Graf č. 8: Hlavný cudzí jazyk vyučujete

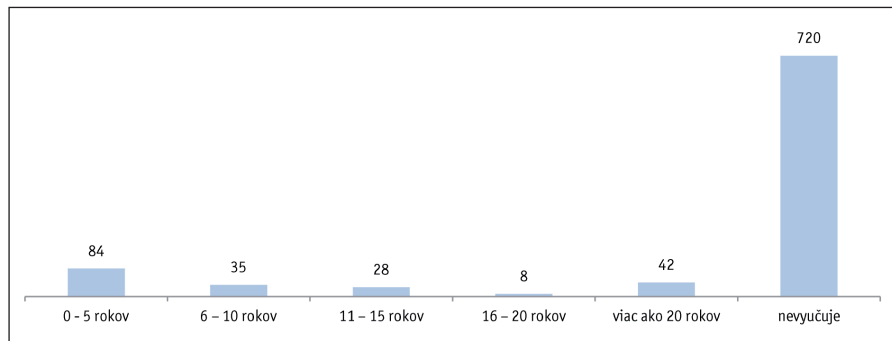

Zdroj: vlastný výskum

V otázke 8b sme zisťovali dĺžku praxe vedľajšieho cudzieho jazyka. Z údajov v Grafe č. 9 vyplýva, že z celkového počtu učiteľov, ktorí vyučovali vedľajší cudzí jazyk, bola najpočetnejšia skupina s dĺžkou praxe do 5 rokov, bolo ich 84,

t. j. takmer 10 %. Druhou najpočetnejšou skupinou, ktorá vyučovala vedľajší cudzí jazyk, boli učitelia s praxou nad 20 rokov, ktorých bolo 42, teda takmer 5 %. Nasledovala skupina učiteľov v kategórii s dĺžkou praxe 6 až 10 rokov, ktorých bolo 34, t. j. takmer 4 %.

Graf č. 9: Vedľajší cudzí jazyk vyučujete

Zdroj: vlastný výskum

Charakteristiku respondentov výskumu možno stručne zhrnúť tak, že najpočetnejšou skupinou respondentov boli učitelia vo veku 36 až 55 rokov s dĺžkou praxe viac ako 20 rokov. Išlo najmä o učiteľov, ktorí vyučovali anglický jazyk ako hlavný cudzí jazyk, za touto skupinou nasledovali učitelia nemeckého a ruského jazyka.

2.4 Učebný plán školy

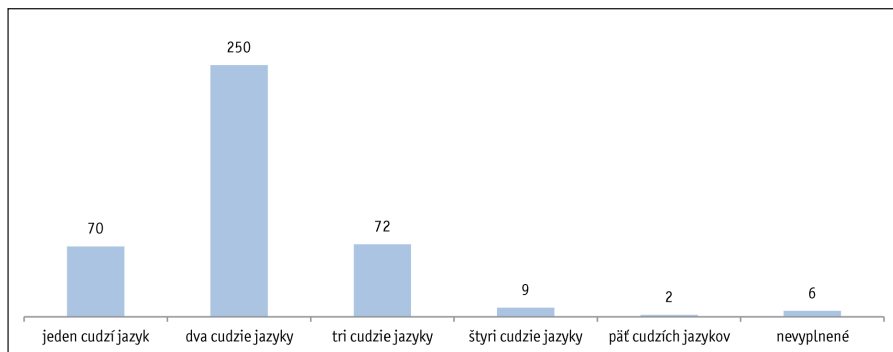
Tretia časť dotazníka obsahovala otázky zamerané na učebný plán školy. Cieľom týchto otázok bolo získať najnovšie informácie o počte vyučovaných cudzích jazykov podľa inovovaného školského učebného plánu, o hodinovej dotácii pre povinný prvý cudzí jazyk v primárnom vzdelávaní, ako aj o hodinovej dotácii pre anglický jazyk a voliteľný druhý cudzí jazyk v nižšom strednom vzdelávaní.

Počty cudzích jazykov vyučovaných v zapojených základných školách podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu sme zisťovali v otázke č. 12. Najvyšší počet odpovedí dosiahli dva cudzie jazyky, ktoré sa vyučujú na 250 zo všetkých 409 zapojených škôl. Tento počet tvorí 61 % škôl. Môžeme ho interpretovať tak, že v 250 zapojených školách sa vyučuje anglický jazyk na prvom

a druhom stupni a ešte jeden cudzí jazyk sa vyučuje v rámci nižšieho stredného vzdelávania. Tri cudzie jazyky sa podľa respondentov vyučovali v 72 školách, čo predstavuje takmer 18 %. V týchto školách sa v oboch stupňoch vyučuje anglický jazyk a alternatívne dva cudzie jazyky ako voliteľné predmety v rámci druhého stupňa.

V 70 školách (17 %) sa vyučuje iba jeden cudzí jazyk. Odpovede sa týkali inovovaného školského vzdelávacieho programu a možno ich chápať tak, že v procese implementácie projektovaného štátneho kurikula na úroveň školy došlo k zrušeniu druhého cudzieho jazyka v 17 % oslovených škôl. Tieto školy vyučujú iba jeden cudzí jazyk, ktorým je povinný anglický jazyk. Naopak školy, ktoré ponúkajú žiakom širší výber cudzích jazykov, boli zastúpené vo veľmi malom počte. Štyri cudzie jazyky žiakom na výber ponúkalo iba 9 škôl, čo predstavuje 2 %. Z celkového počtu 409 škôl, iba 2 školy (0,49 %) ponúkali na výber päť cudzích jazykov.

Graf č. 10: Vo vašej škole sa v školskom roku 2017/2018 vyučuje podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu

Zdroj: vlastný výskum

V rámci výskumu sme zisťovali aj to, či má umiestnenie školy vplyv na počet vyučovaných cudzích jazykov v školskom roku 2017/2018, na čo bola zameraná 6 výskumná otázka. Na vyhodnotenie tejto otázky sme použili kombináciu odpovedí z otázok číslo 2 a 12. Sumár odpovedí pre výskumnú otázku číslo 6 uvádza nasledujúca kontingenčná tabuľka.

Tabuľka č. 4: Má umiestnenie školy vplyv na počet vyučovaných cudzích jazykov v školskom roku 2017/2018 podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu?

otázka číslo 2/ otázka číslo 12	jeden cudzí jazyk	dva cudzie jazyky	tri a viac	celkový súčet
na vidieku	45	142	14	201
v meste do 20 000 obyvateľov	8	43	24	75
v meste nad 20 000 obyvateľov	17	65	45	127
celkový súčet	70	250	83	403

Zdroj: Výpočty autorov

Pri výskumnej otázke č. 6 sme si stanovili tieto hypotézy:

H0: Nie je rozdiel medzi umiestnením školy a počtom vyučovaných jazykov v školskom roku 2017/2018 podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu.

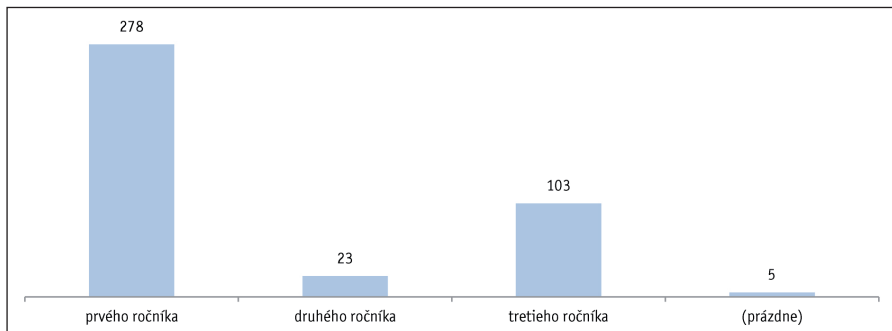
H1: Existuje rozdiel medzi umiestnením školy a počtom vyučovaných jazykov v školskom roku 2017/2018 podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu.

Následne vypočítané testovacie kritérium chí kvadrátu má hodnotu 47,54. Hraničná hodnota chí kvadrátu na 5 % hladine signifikancie pre 4 stupne voľnosti je 9,49. Keďže testovacie kritérium chí kvadrátu je väčšie ako hraničná hodnota, zamietame nulovú hypotézu a prijímame alternatívnu hypotézu. Konštatujeme, že existuje rozdiel medzi umiestnením školy a počtom vyučovaných jazykov v školskom roku 2017/2018 podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu. V skupine škôl, ktoré vyučujú iba jeden cudzí jazyk, bolo viac škôl na vidieku ako v mestách. Tri cudzie jazyky boli v ponuke v najvyššej miere v tých školách, ktoré sa nachádzali v meste nad 20 000 obyvateľov. Skutočnosť, že počet vyučovaných cudzích jazykov je vyšší v mestách ako na vidieku, je spôsobený viacerými faktormi. V mestách sa nachádzajú viaceré školy na relatívne malom priestore, ktoré môžu zamestnávať jedného učiteľa druhého cudzieho jazyka, ktorý dokáže dochádzať v rámci jedného mesta do viacerých škôl. Veľké mestské školy majú väčšie možnosti vytvoriť viacero skupín žiakov na cudzie jazyky a diverzifikovať tak ponuku cudzích jazykov. Naopak, malé vidiecke školy s jednou triedou v ročníku nemajú kapacitu na vytvorenie viac ako dvoch skupín cudzích jazykov, a tak sa stráca šanca ponúknuť alternatívu v druhom cudzom jazyku. Problematické môže byť aj naplnenie

úväzku pre učiteľov druhého cudzieho jazyka, keďže inovovaný rámcový učebný plán pre základné školy s vyučovacím jazykom slovenským platný od 1. 9. 2015 negarantuje vyučovanie druhého cudzieho jazyka ako povinného predmetu. To spôsobuje, že klesá počet hodín druhého cudzieho jazyka, a teda aj šanca na naplnenie pracovných úväzkov pre učiteľov.

Nasledujúce otázky priniesli zistenia o ročníku zavedenia povinného cudzieho jazyka. Podľa inovovaného rámcového učebného plánu pre základné školy s vyučovacím jazykom slovenským musia školy vyučovať anglický jazyk v treťom a štvrtom ročníku s hodinovou dotáciou 3 hodiny týždenne v oboch ročníkoch. Graf č. 11 uvádza začiatok vyučovania anglického jazyka podľa ročníkov v rámci primárneho vzdelávania.

Graf č. 11: Na prvom stupni sa vo vašej škole vyučuje anglický jazyk od

Zdroj: vlastný výskum

Na základe odpovedí respondentov môžeme konštatovať, že až 278 škôl z celkového počtu 409 vyučuje anglický jazyk od prvého ročníka. V percentuálnom vyjadrení to predstavuje takmer 68 % škôl. Ďalších 23 škôl (takmer 6 %) vyučuje anglický jazyk od druhého ročníka. Znamená to, že až 74 % škôl zavádza do učebného plánu školy anglický jazyk skôr, ako to stanovuje inovovaný štátny vzdelávací program. Takýto postup si vyžaduje alokovanie vyučovacích hodín z rámca disponibilných hodín na vytvorenie vyučovacieho predmetu anglický jazyk. Podľa odpovedí zavádza anglický jazyk v súlade s odporúčaním v iŠVP v treťom ročníku 103, teda iba 25 % škôl.

Je zarážajúce, že iba 25 % škôl zavádza anglický jazyk podľa Rámcového učebného plánu, a to v treťom ročníku. Ostatné školy pristupujú k výučbe anglického jazyka v ranom veku, ktorá v podmienkach školského vzdelávania neprináša taký efekt ako v podmienkach bilingválneho prostredia. Naopak, pre žiakov mladšieho školského veku, ktorí len začínajú s písaním a čítaním

v materinskom jazyku, môže znamenať negatívnu skúsenosť. Navyše, využitie disponibilných hodín na anglický jazyk v prvom a druhom ročníku zamedzí na výšení vyučovacích hodín pre iné, kľúčové vyučovacie predmety, ako sú napr. materinský jazyk a matematika. Z odborného hľadiska nemožno súhlasiť s celoplošným zavádzaním anglického jazyka na začiatku primárneho vzdelávania v takom veľkom rozsahu, ako sa to deje podľa získaných dát, teda takmer v 75 % základných škôl s vyučovacím jazykom slovenským.

So začiatkom vyučovania anglického jazyka súvisela aj siedma výskumná otázka, ktorá sledovala to, či má umiestnenie školy vplyv na ročník, v ktorom sa začína vyučovať anglický jazyk na prvom stupni. Sumár odpovedí pre výskumnú otázku č. 7 uvádza nasledujúca kontingenčná tabuľka.

Tabuľka č. 5: Má umiestnenie školy vplyv na ročník, v ktorom sa začína vyučovať anglický jazyk na prvom stupni ZŠ?

otázka číslo 2/ otázka číslo 13	od prvého ročníka	od druhého ročníka	od tretieho ročníka	celkový súčet
na vidieku	110	11	83	204
v meste do 20 000 oby- vateľov	56	8	10	74
v meste nad 20 000 obyvateľov	112	4	10	126
celkový súčet	278	23	103	404

Zdroj: Výpočty autorov

Pri výskumnej otázke č. 7 sme si stanovili tieto hypotézy:

H0: Nie je rozdiel medzi umiestnením školy a začiatkom výučby anglického jazyka na prvom stupni ZŠ.

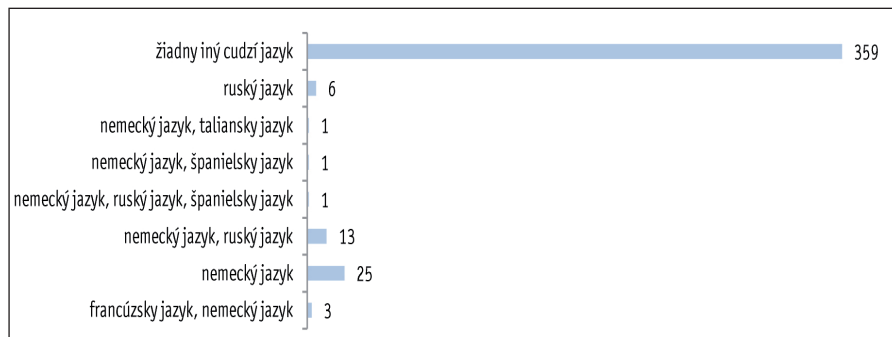
H1: Existuje rozdiel medzi umiestnením školy a začiatkom výučby anglického jazyka na prvom stupni ZŠ.

Následne vypočítané testovacie kritérium chí kvadrátu má hodnotu 57,17. Hraničná hodnota chí kvadrátu na 5 % hladine signifikancie pre 4 stupne voľnosti je 9,49. Keďže testovacie kritérium chí kvadrátu je väčšie ako hraničná hodnota, zamietame nulovú hypotézu a prijímame alternatívnu hypotézu: Existuje rozdiel medzi umiestnením školy a štartom výučby anglického jazyka na prvom stupni ZŠ.

Aj keď bol relatívne vyrovnaný počet škôl na vidieku a vo veľkých mestách, ktoré učili anglický jazyk od 1. ročníka, najvyšší počet škôl, ktoré zavádzajú anglický jazyk presne podľa rámcového učebného plánu v inovovanom ŠVP, teda až od 3. ročníka, bol na vidieku.

Graf č. 12 prezentuje počty škôl, ktoré ponúkajú žiakom v primárnom vzdelávaní okrem anglického jazyka aj iný cudzí jazyk. Z údajov v grafe je zrejmé, že ďalšie cudzie jazyky sa vyučujú len v minimálnej miere. Až 359 škôl, teda 88 % škôl, v primárnom vzdelávaní vyučuje iba angličtinu. Ďalší cudzí jazyk k anglickému jazyku ponúkalo iba 12 % škôl. 25 škôl, teda 6 %, ponúkalo nemecký jazyk. Nemecký jazyk v alternatíve s ruským jazykom sa vyučoval v 13 základných školách, čo predstavuje 3 %. Ruský jazyk sa samostatne vyučoval v 6 základných školách, čo tvorí 1 %.

Graf č. 12: Na prvom stupni sa vo vašej škole vyučuje aj

Zdroj: vlastný výskum

Možno konštatovať, že podľa výskumných dát sa iný cudzí jazyk ako anglický jazyk vyučuje iba ojedinele. Takýto stav je logickým dôsledkom skutočnosti, že anglický jazyk je v súčasnosti podľa Rámcového učebného plánu prvým povinným cudzím jazykom a v tomto učebnom pláne ako vyučovacím predmetom iný cudzí jazyk ako anglický jazyk nefiguruje. Hegemónia anglického jazyka je často umocnená želaním rodičov, ktorí požadujú rané vyučovanie anglického jazyka ako záruku úspešnosti svojho dieťaťa v budúcnosti. Počet disponibilných hodín v Rámcovom učebnom pláne je veľmi limitovaný a v primárnom vzdelávaní sa pohybuje v rozpätí od 1 hodiny do 3 hodín na ročník, čo nevytvára predpoklad na vyučovanie ďalšieho cudzieho jazyka v primárnom vzdelávaní.

Výskumná otázka č. 8 skúmala, či má umiestnenie školy vplyv na možnosť študovať ďalší cudzí jazyk na prvom stupni ZŠ. Na získanie odpovedí sme použili kombináciu otázok č. 2 a 14, výsledky uvádzame v Tabuľke č. 6.

Tabuľka č. 6: Má umiestnenie školy vplyv na možnosť študovať ďalší cudzí jazyk na prvom stupni ZŠ?

otázka číslo 2 / otázka číslo 14	iný jazyk	žiadny iný cudzí jazyk	celkový súčet
na vidieku	15	190	205
v meste do 20 000 obyvateľov	9	66	75
v meste nad 20 000 obyvateľov	26	103	129
celkový súčet	50	359	409

Zdroj: Výpočty autorov

Pri výskumnej otázke č. 8 sme si stanovili tieto hypotézy:

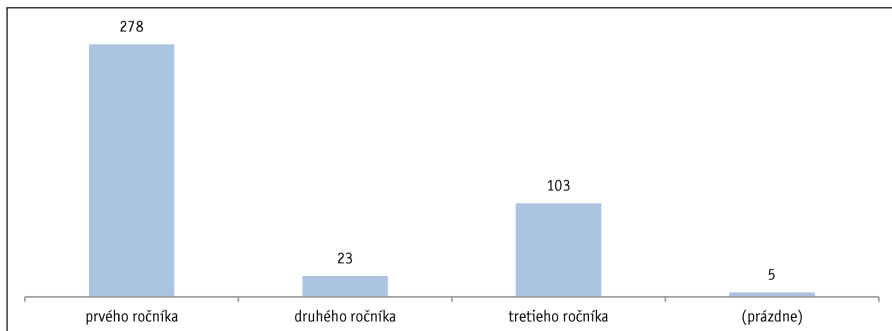
H0: Nie je rozdiel medzi umiestnením školy a možnosťou študovania ďalšieho cudzieho jazyka na prvom stupni ZŠ.

H1: Existuje rozdiel medzi umiestnením školy a možnosťou študovania ďalšieho cudzieho jazyka na prvom stupni ZŠ.

Následne vypočítané testovacie kritérium chí kvadrátu má hodnotu 12,17. Hraničná hodnota chí kvadrátu na 5 % hladine signifikancie pre 2 stupne voľnosti je 5,99. Keďže testovacie kritérium chí kvadrátu je väčšie ako hraničná hodnota, zamietame nulovú hypotézu a prijímame alternatívnu hypotézu. Existuje rozdiel medzi umiestnením školy a možnosťou študovania ďalšieho cudzieho jazyka na prvom stupni ZŠ. V skupine škôl, ktoré ponúkali v primárnom vzdelávaní ďalší cudzí jazyk k anglickému jazyku, bola väčšia skupina škôl v mestách ako na vidieku.

Ďalšie dve otázky boli zamerané na počty hodín anglického jazyka v základnej škole. V prvej otázke nás zaujímalo, aká je časová dotácia na anglický jazyk za celý primárny stupeň vzdelávania v jednotlivých školách. Údaje o počte škôl a hodín anglického jazyka za celý primárny stupeň vzdelávania uvádza nasledujúci graf.

Graf č. 13: Časová dotácia na anglický jazyk za celý prvý stupeň podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu je vo vašej škole

Zdroj: vlastný výskum

Odpovede respondentov odhalili skutočnosť, že väčšina základných škôl navyšuje počet hodín anglického jazyka z disponibilných hodín v primárnom vzdelávaní. Podľa inovovaného ŠVP je odporúčaný počet hodín na anglický jazyk 6 za celý stupeň vzdelávania. Tento počet malo v školskom vzdelávacom programe 119, teda 29 % škôl. Rovnaký počet škôl, teda 119 (29 %), uviedlo, že poskytuje 7 – 8 hodín angličtiny. 104 škôl (25 %) vyučuje 9 až 10 hodín anglického jazyka v primárnom vzdelávaní a 38 škôl (takmer 10 %) má 11 a viac hodín angličtiny v primárnom vzdelávaní. Údaje možno interpretovať tak, že až 64 % škôl navyšuje hodiny anglického jazyka v primárnom vzdelávaní oproti rámcovému učebnému plánu v štátnom vzdelávacom programe. V rámci primárneho vzdelávania majú školy k dispozícii 8 disponibilných hodín za celý stupeň vzdelávania. Pokiaľ 54 % škôl dotuje anglický jazyk na 7 až 10 vyučovacích hodín, alokujú od 25 % do 50 % disponibilných hodín za celý prvý stupeň na anglický jazyk. 10 % škôl vyučuje angličtinu 11 a viac hodín, využije teda viac ako 62 % disponibilných hodín. Vzhľadom na to, že prvý stupeň je pre žiakov kľúčový pri získavaní elementárnych spôsobilostí v materinskom jazyku a matematike, považujeme navyšovanie hodín anglického jazyka v primárnom vzdelávaní vo vyššie uvedenom rozsahu za neprimerane vysoké a nevhodné.

Výskumná otázka č. 9 sledovala, či má umiestnenie školy vplyv na časovú dotáciu na anglický jazyk za celý prvý stupeň podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu. Na vyhodnotenie odpovedí sme použili kombináciu otázok 2 a 15.

Tabuľka č. 7: Má umiestnenie školy vplyv na časovú dotáciu na anglický jazyk za celý prvý stupeň podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu?

otázka číslo 2 / otázka číslo 15	6 hodín	7 – 8 hodín	9 – 10 hodín	11 hodín a viac	celkový súčet
na vidieku	86	63	36	9	194
v meste do 20 000 obyvateľov	15	28	21	8	72
v meste nad 20 000 obyvateľov	18	28	47	21	114
celkový súčet	119	119	104	38	380

Zdroj: Výpočty autorov

Pri výskumnej otázke č. 9 sme si stanovili tieto hypotézy:

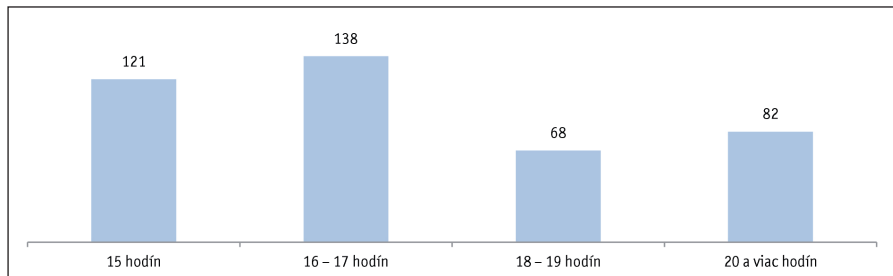
H0: Nie je rozdiel medzi umiestnením školy a časovou dotáciou na anglický jazyk za celý prvý stupeň podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu.

H1: Existuje rozdiel medzi umiestnením školy a časovou dotáciou na anglický jazyk za celý prvý stupeň podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu.

Následne vypočítané testovacie kritérium chí kvadrátu má hodnotu 52,20. Hraničná hodnota chí kvadrátu na 5 % hladine signifikancie pre 6 stupňov voľnosti je 12,59. Keďže testovacie kritérium chí kvadrátu je väčšie ako hraničná hodnota, zamietame nulovú hypotézu a prijímame alternatívnu hypotézu. Existuje rozdiel medzi umiestnením školy a časovou dotáciou na anglický jazyk za celý prvý stupeň podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu. V skupine škôl, ktoré ponúkali anglický jazyk v najvyššej dotácii, t. j. viac ako 11 hodín, bolo najviac škôl v meste nad 20 000 obyvateľov. V skupine škôl, ktoré vyučovali anglický jazyk v základnej časovej dotácii, t. j. 6 hodín, bolo najviac škôl na vidieku.

Minimálna hodinová dotácia z anglického jazyka pre celý druhý stupeň základnej školy je podľa inovovaného rámcového učebného plánu 15 hodín. Takúto hodinovú dotáciu malo 121 škôl, čo predstavuje takmer 30 %. Zvyšných 70 % škôl navyšuje vo svojom školskom vzdelávacom programe hodiny anglického jazyka. 138 škôl (33 %) vyučuje anglický jazyk 16 až 17 hodín, navyšuje teda z rámca disponibilných hodín 1 – 2 vyučovacie hodiny. 68 škôl (16 %) vyučuje anglický jazyk 18 až 19 hodín v 5. až 9. ročníku, to znamená, že z rámca disponibilných hodín používa 3 – 4 vyučovacie hodiny. 82 škôl, teda 20 %, vyučuje anglický jazyk v rozsahu 20 a viac hodín a využíva 5 a viac disponibilných hodín na anglický jazyk z celkového počtu 19 disponibilných hodín pre druhý stupeň ZŠ. V grafe nižšie uvádzame počty škôl a počty hodín anglického jazyka na druhom stupni základných škôl.

Graf č. 14: Časová dotácia na anglický jazyk za celý druhý stupeň podľa iŠVP je vo vašej škole

Zdroj: vlastný výskum

Možno konštatovať, že aj v nižšom strednom vzdelávaní je situácia s navýšovaním počtu hodín anglického jazyka obdobná ako v primárnom vzdelávaní. Iba 30 % škôl postupuje presne v súlade s rámcovým učebným plánom a ponúka časovú dotáciu 15 hodín, ostatných 70 % škôl ponúka hodiny anglického jazyka nad rámce povinného minima.

Výskumná otázka č. 10 bola zameraná na zistenie vplyvu umiestnenia školy na časovú dotáciu na anglický jazyk za celý druhý stupeň podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu. Na vyhodnotenie sme použili kombináciu odpovedí z otázok č. 2 a 16.

Tabuľka č. 8: Má umiestnenie školy vplyv na časovú dotáciu na anglický jazyk za celý druhý stupeň podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu?

otázka číslo 2/ otázka číslo 16	15 hodín	16 – 17 hodín	18 – 19 hodín	20 a viac hodín	celkový súčet
na vidieku	72	71	34	28	205
v meste do 20 000 obyvateľov	19	21	18	17	75
v meste nad 20 000 obyvateľov	30	46	16	37	129
celkový súčet	121	138	68	82	409

Zdroj: Výpočty autorov

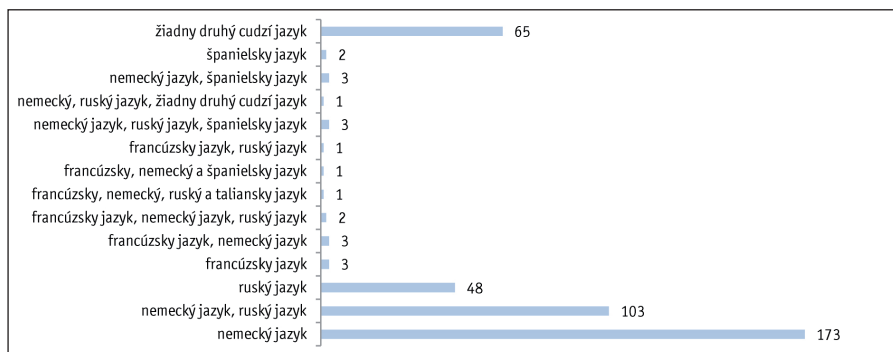
Pri výskumnej otázke č. 10 sme si stanovili tieto hypotézy:
H0: Nie je rozdiel medzi umiestnením školy a časovou dotáciou na anglický jazyk za celý druhý stupeň podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu.

H1: Existuje rozdiel medzi umiestnením školy a časovou dotáciou na anglický jazyk za celý druhý stupeň podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu.

Následne vypočítané testovacie kritérium chí kvadrátu má hodnotu 18,32. Hraničná hodnota chí kvadrátu na 5 % hladine signifikancie pre 6 stupňov voľnosti je 12,59. Keďže testovacie kritérium chí kvadrátu je väčšie ako hraničná hodnota, zamietame nulovú hypotézu a prijímame alternatívnu hypotézu. Existuje rozdiel medzi umiestnením školy a časovou dotáciou na anglický jazyk za celý druhý stupeň podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu. V skupine škôl, ktoré vyučovali anglický jazyk v základnej hodinovej dotácii, t. j. 15 hodín, bolo viac škôl na vidieku ako v mestách. V skupine škôl, ktoré navyšovali hodinovú dotáciu pre anglický jazyk na 20 hodín a viac, bolo viac škôl v mestách ako na vidieku.

Ďalšia otázka zisťovala percentuálne zastúpenie rôznych cudzích jazykov vyučovaných v základných školách podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu. Otázka bola smerovaná na žiakov siedmeho ročníka, keďže tento ročník bol v školskom roku 2017/2018 prvým ročníkom, v ktorom sa zavádzal druhý cudzí jazyk ako nepovinný, voliteľný predmet. Zo všetkých 409 škôl 65 (16 %) uviedlo, že druhý cudzí jazyk v siedmom ročníku v školskom roku 2017/2018 nevyučovali. Najčastejšie vyučovaným druhým cudzím jazykom bol nemecký jazyk, ktorý uviedlo 173 (42 %) škôl. Ďalších 103 škôl (25 %) uviedlo nemecký jazyk v kombinácii s ruským jazykom, pretože druhý cudzí jazyk si žiaci môžu vybrať z ponúkaných možností. Samostatne ruský jazyk ako druhý cudzí jazyk v siedmom ročníku uviedlo 48 škôl (11 %). Podstatne menšie zastúpenie mal francúzsky jazyk, ktorý sa vyučoval v 3 školách, čo tvorí 0,73 %. Menej ako jednopercenčné zastúpenie mali rôzne kombinácie výberu z dvoch alebo troch cudzích jazykov, ktoré uvádza graf nižšie.

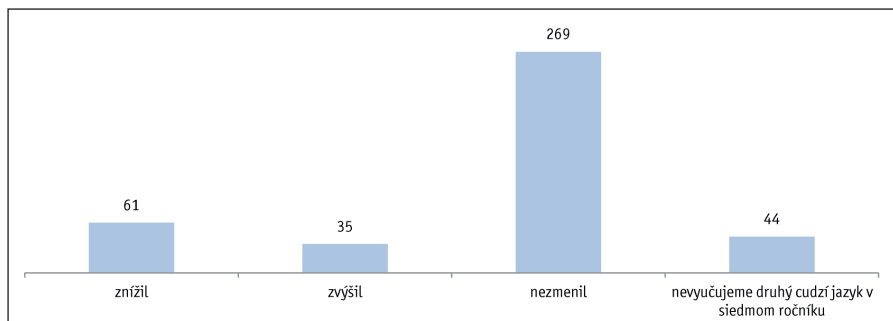
Graf č. 15: Ako druhý cudzí jazyk sa žiaci, ktorí sú v siedmom ročníku v školskom roku 2017/2018, učia

Zdroj: vlastný výskum

Otázka č. 18 bola zameraná na zistenie trendu nárastu, respektíve poklesu počtu cudzích jazykov v nižšom strednom vzdelávaní podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu. V grafe uvádzame počty škôl a ich odpovede k otázke o počte cudzích jazykov vyučovaných v siedmom ročníku v školskom roku 2017/2018.

Graf č. 16: Počet cudzích jazykov vyučovaných vo vašej škole v siedmom ročníku sa v školskom roku 2017/2018 oproti minulému školskému roku

Zdroj: vlastný výskum

Z celkového počtu 409 škôl druhý cudzí jazyk nevyučujú v 44 školách, teda v 11 % škôl. V 269 školách, t. j. v 66 % školách, zúčastnených výskumu sa počet cudzích jazykov podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu nezmenil. Zníženie počtu cudzích jazykov uviedlo 61 škôl, teda 15 %. Zníženie môže znamenať nahradenie druhého cudzieho jazyka v učebnom pláne školy iným vyučovacím predmetom, ale rovnako to môže znamenať, že v škole zanikol výber druhého cudzieho jazyka a vyučujú už iba jeden druhý cudzí jazyk.

Výskumná otázka č. 11 zisťovala, či má umiestnenie školy vplyv na zmenu počtu cudzích jazykov vyučovaných v siedmom ročníku v školskom roku 2017/2018 v porovnaní s minulým školským rokom. Na vyhodnotenie sme použili kombináciu otázok číslo 2 a 18.

Tabuľka č. 9: Má umiestnenie školy vplyv na zmenu počtu cudzích jazykov vyučovaných v siedmom ročníku v školskom roku 2017/2018 oproti minulému školskému roku?

otázka číslo 2/otázka číslo 18	nezmenil	znižil	zvýšil	celkový súčet
na vidieku	128	35	16	179
v meste do 20 000 obyvateľov	50	9	9	68
v meste nad 20 000 obyvateľov	91	17	10	118
Celkový súčet	269	61	35	365

Zdroj: Výpočty autorov

Pri výskumnej otázke číslo 11 sme si stanovili tieto hypotézy:

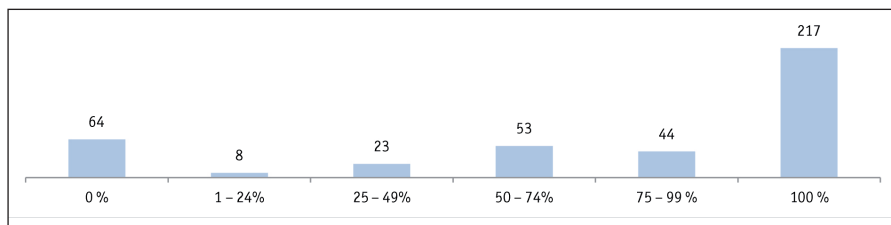
H0: Nie je rozdiel medzi umiestnením školy a zmenou počtu cudzích jazykov vyučovaných v siedmom ročníku v školskom roku 2017/2018 v porovnaní s minulým školským rokom.

H1: Existuje rozdiel medzi umiestnením školy a zmenou počtu cudzích jazykov vyučovaných v siedmom ročníku v školskom roku 2017/2018 v porovnaní s minulým školským rokom.

Následne vypočítané testovacie kritérium chí kvadrátu má hodnotu 3,21. Hraničná hodnota chí kvadrátu na 5 % hladine signifikancie pre 4 stupne voľnosti je 9,49. Keďže testovacie kritérium chí kvadrátu je menšie ako hraničná hodnota, zamietame alternatívnu hypotézu a prijímame nulovú hypotézu. Neexistuje rozdiel medzi umiestnením školy a zmenou počtu cudzích jazykov vyučovaných v siedmom ročníku v školskom roku 2017/2018 v porovnaní s minulým školským rokom.

Okrem počtu cudzích jazykov sme v našom dotazníku zisťovali aj percentuálne zastúpenie žiakov siedmeho ročníka, ktorí sa v školskom roku 2017/2018 učili druhý cudzí jazyk. Graf č. 17 uvádza percento žiakov zo 409 zapojených základných škôl, ktorí sa učili druhý cudzí jazyk v siedmom ročníku v školskom roku 2017/2018. 16 % škôl (64 z celkového počtu 409) uviedlo, že v siedmom ročníku sa u nich učí druhý cudzí jazyk 0 % detí, teda druhý cudzí jazyk podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu nevyučujú. Naopak 100 % žiakov sa učilo druhý cudzí jazyk v 217 školách, teda iba v 53 % škôl. Podľa inovovaného rámcového učebného plánu môže škola ponúknuť žiakom alternatívny predmet, ak si nevyberú druhý cudzí jazyk. Preto sa znížilo percento žiakov, ktorí sa učia druhý cudzí jazyk aj napriek tomu, že škola druhý cudzí jazyk ponúka. Menej ako 50 % žiakov sa učilo druhý cudzí jazyk v siedmom ročníku v 31 školách, čo predstavuje 8 % škôl. V 53 školách (13 %) sa učilo druhý cudzí jazyk 50 % až 74 % žiakov. Počet škôl, v ktorých sa učilo druhý cudzí jazyk 75 % – 99 % žiakov, bol 44, teda 11 %.

Graf č. 17: Percento žiakov siedmeho ročníka, ktorí sa učia druhý cudzí jazyk, je

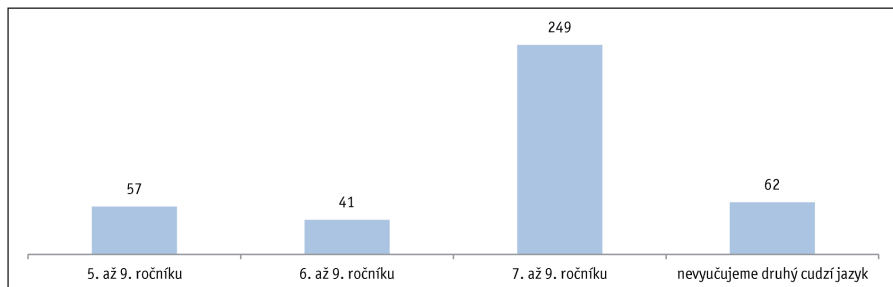

Zdroj: vlastný výskum

Vyššie uvedené dáta opisujú skutkový stav v prvom roku zavedenia nepovinného vyučovania druhého cudzieho jazyka podľa inovovaného ŠVP. Skutočnosť, že druhý cudzí jazyk sa nevyučuje vôbec v 16 % škôl pokladáme za veľmi negatívnu a možno predpokladať, že v ďalších rokoch sa bude toto percento škôl zvyšovať. Ak raz škola zrušila vyučovanie druhého cudzieho jazyka, došlo k úprave úväzkov učiteľov ostatných predmetov a zmrazeniu úväzkov učiteľov druhého cudzieho jazyka, teda návrat k povinnému vyučovaniu druhého cudzieho jazyka už nemusí byť možný. Z odborného hľadiska považujeme za negatívum aj to, že klesá počet žiakov, ktorí sa učia druhý cudzí jazyk, aj v školách, kde sa stále druhý cudzí jazyk vyučuje, no niektorí žiaci si radšej zvolili alternatívny vyučovací predmet. Z pohľadu kontinuity vyučovania cudzích jazykov to znamená, že na stredné školy začnú prichádzať žiaci, ktorí vôbec nemali druhý cudzí jazyk v základnej škole. Preto bude potrebné, aby začínali s druhým cudzím jazykom od nulovej úrovne a bude tak mimoriadne náročné, aby dosiahli požadovanú maturitnú úroveň B2, ak by si zvolili iný cudzí jazyk, nie anglický, ako povinný maturitný predmet zo skupiny predmetov cudzí jazyk.

Rozsah zaradenia druhého cudzieho jazyka do učebného plánu školy zisťovala otázka číslo 20, v ktorej sme sa pýtali, v ktorom ročníku škola zavádza druhý cudzí jazyk. Zo všetkých respondentov 62 škôl, teda 16 %, uviedlo, že druhý cudzí jazyk nevyučujú. 249 škôl, t. j. 60 % škôl, vyučuje druhý cudzí jazyk v 7. až 9. ročníku presne podľa odporúčania v poznámkach pre druhý cudzí jazyk v rámcovom učebnom pláne pre základné školy s vyučovacím jazykom slovenským. 57 škôl (14 %) sa rozhodlo posilniť vyučovanie druhého cudzieho jazyka nad rámce odporúčaní v iŠVP a vyučovať druhý cudzí jazyk v 5. až 9. ročníku. 41 škôl, čo predstavuje 10 % škôl, vyučovalo druhý cudzí jazyk v 6. až 9. ročníku. Graf nižšie uvádza interval ročníkov a počet škôl, v ktorých vyučujú druhý cudzí jazyk v nižšom strednom vzdelávaní podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu.

Graf č. 18: Druhý cudzí jazyk vyučujete podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu v

Zdroj: vlastný výskum

Výskumná otázka číslo 12 sledovala, či má umiestnenie školy vplyv na počet ročníkov výučby druhého cudzieho jazyka podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu. Pri jej vyhodnotení sme použili dáta (Tabuľka č. 10) z kombinácie dotazníkových otázok číslo 2 a 20.

Tabuľka č. 10: Má umiestnenie školy vplyv na počet ročníkov výučby druhého cudzieho jazyka podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu?

otázka číslo 2/ otázka číslo 20	5. až 9. ročníku	6. až 9. ročníku	7. až 9. ročníku	nevyučujeme druhý cudzí jazyk	celkový súčet
na vidieku	20	16	126	43	205
v meste do 20 000 obyvateľov	9	6	50	10	75
v meste nad 20 000 obyvateľov	28	19	73	9	129
celkový súčet	57	41	249	62	409

Zdroj: Výpočty autorov

K výskumnej otázke číslo 12 sme si stanovili tieto hypotézy:

H0: Nie je rozdiel s umiestnením školy a počtom ročníkov výučby druhého cudzieho jazyka podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu.

H1: Existuje rozdiel s umiestnením školy a počtom ročníkov výučby druhého cudzieho jazyka podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu.

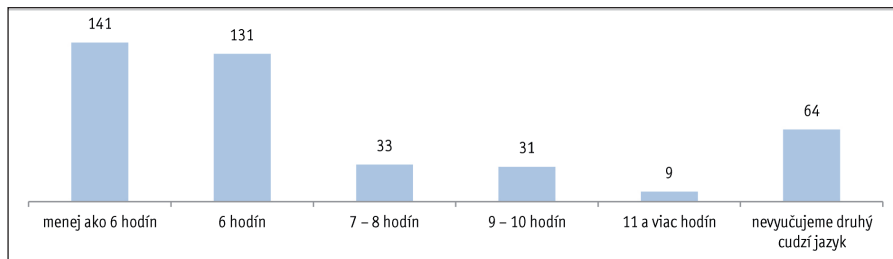
Následne vypočítané testovacie kritérium chí kvadrátu má hodnotu 23,77. Hraničná hodnota chí kvadrátu na 5 % hladine signifikancie pre 6 stupňov voľnosti je 12,59. Keďže testovacie kritérium chí kvadrátu je väčšie ako hraničná hodnota, zamietame nulovú hypotézu a prijímame alternatívnu hypotézu. Existuje rozdiel medzi umiestnením školy a počtom ročníkov výučby druhého cudzieho jazyka podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu.

Podľa poznámky č. 5 z inovovaného rámcového učebného plánu pre školy s vyučovacím jazykom slovenským majú školy povinnosť ponúknuť druhý cudzí jazyk v 7. až 9. ročníku v rozsahu najmenej dve vyučovacie hodiny týždenne. Očakávaná minimálna časová dotácia pre druhý cudzí jazyk teda bola 6 vyučovacích hodín. Napriek tomu sa v prieskume ukázalo, že až 141 škôl, t. j. 35 %, vyučuje druhý cudzí jazyk menej ako 6 vyučovacích hodín. Presne 6 vyučovacích hodín vyučovalo druhý cudzí jazyk 131, teda 32 % škôl. Oveľa menšie bolo percento škôl, ktoré vyučovali druhý cudzí jazyk v posilnenom počte hodín. 7 až 8 hodín druhého cudzieho jazyka mali v 33 školách (8 %), 9 až 10 hodín

bolo v 31 školách (8 %) a v 9 (2 %) školách posilnili druhý cudzí jazyk na 11 a viac hodín. V prípade 64 škôl (16 %) sa druhý cudzí jazyk vôbec nevyučoval. Na tomto mieste by sme chceli upozorniť na fakt, že až 35 % škôl uviedlo, že vyučujú druhý cudzí jazyk v dotácii menej ako 6 hodín. Táto skutočnosť je v priamom rozpore s odporúčaním o vyučovaní druhého cudzieho jazyka v časovej dotácii minimálne 2 vyučovacieho hodiny v ročníkoch 7. až 9., ktoré sa uvádza v rámcovom učebnom pláne pre základné školy s vyučovacím jazykom slovenským.

Rozsah vyučovania druhého cudzieho jazyka podľa počtu hodín v inovovanom školskom vzdelávacom programe a počet škôl prezentuje nasledujúci graf.

Graf č. 19: Druhý cudzí jazyk vo vašej škole podľa iŠVP vyučujete v dotácii

Zdroj: vlastný výskum

Výskumná otázka číslo 13 skúmala, či má umiestnenie školy vplyv na dotáciu výučby druhého cudzieho jazyka podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu. Na jej vyhodnotenie sme použili podklady z odpovedí v dotazníku v otázkach číslo 2 a 21.

Tabuľka č. 11: Má umiestnenie školy vplyv na dotáciu výučby druhého cudzieho jazyka podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu?

otázka číslo 2/ otázka číslo 21	menej ako 6 hodín	6 hodín	7 – 8 hodín	9 a viac hodín	celkový súčet
na vidieku	70	67	15	10	162
v meste do 20 000 obyvateľov	22	31	6	6	65
v meste nad 20 000 obyvateľov	49	33	12	24	118
celkový súčet	141	131	33	40	345

Zdroj: Výpočty autorov

Hypotézy pre výskumnú otázku číslo 13 zneli:

H0: Nie je rozdiel medzi umiestnením školy a dotáciou výučby druhého cudzieho jazyka podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu.

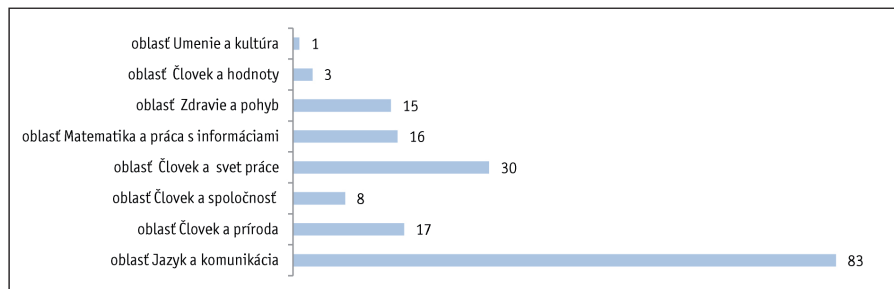
H1: Existuje rozdiel medzi umiestnením školy a dotáciou výučby druhého cudzieho jazyka podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu.

Následne vypočítané testovacie kritérium chí kvadrátu má hodnotu 18,50. Hraničná hodnota chí kvadrátu na 5 % hladine signifikancie pre 6 stupňov voľnosti je 12,59. Keďže testovacie kritérium chí kvadrátu je väčšie ako hraničná hodnota, zamietame nulovú hypotézu a prijímame alternatívnu hypotézu – existuje rozdiel medzi umiestnením školy a dotáciou výučby druhého cudzieho jazyka podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu.

43 % škôl na vidieku ponúkalo menej ako 6 hodín druhého cudzieho jazyka a podobne tomu bolo v 41 % škôl v mestách nad 20 000 obyvateľov. V skupine škôl s 9 a viac hodín cudzieho jazyka bol rozdiel markantný, iba 6 % vidieckych škôl dokázalo vytvoriť učebný plán s takouto vysokou dotáciou pre druhý cudzí jazyk. Naopak v mestách nad 20 000 to bolo viac ako 20 % škôl.

Keďže školy dostali možnosť nahradiť druhý cudzí jazyk iným vyučovacím predmetom, v prípade, že ich žiaci nemajú oň záujem, zaujímali nás aj vyučovacie predmety a vzdelávacie oblasti, ktoré cudzí jazyk nahradili. Graf č. 20 prezentuje počty škôl a vzdelávacie oblasti, ktoré boli posilnené v prípade zrušenia druhého cudzieho jazyka. Podľa odpovedí zo škôl boli disponibilné hodiny v školskom vzdelávacom programe použité najmä v rámci vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia. Podľa rámcového učebného plánu do tejto oblasti patria slovenský jazyk a literatúra a anglický jazyk. Túto vzdelávaciu oblasť posilnili v 83, t. j. v 48 % škôl. Na druhom mieste školy posilňovali vyučovacie predmety vo vzdelávacej oblasti Človek a svet práce, kam patria pracovné vyučovanie a technika. Túto oblasť posilnili v 30, teda v 17 % škôl. Na treťom mieste školy posilňovali vyučovacie predmety vo vzdelávacej oblasti Človek a príroda, kde sú fyzika, chémia a biológia. Táto oblasť bola posilnená v 17 školách, teda v 10 %. Takmer v rovnakom počte prípadov školy posilňovali aj vzdelávaciu oblasť Matematika a práca s informáciami, kde sú predmety matematika a informatika. Túto oblasť posilnili v 16 školách, teda v 9 %. Nasledovala vzdelávacia oblasť Zdravie a pohyb, ktorú posilnili v 15 školách (8 %). Na 8 školách (takmer 5 %) posilnili vzdelávaciu oblasť Človek a spoločnosť. Najmenej vyučovacích hodín bolo pridaných do vzdelávacích oblastí Človek a hodnoty, ktorú posilnili v 3 školách (1 %) a Umenie a kultúra, ktorú posilnili v 1 škole (0,58 %).

Graf č. 20: Ak si nevybrali žiaci siedmeho ročníka druhý cudzí jazyk, nahradil ho iný vyučovací predmet zameraný na

Zdroj: vlastný výskum

V nasledujúcej tabuľke konkretizujeme vyučovacie predmety z jednotlivých vzdelávacích oblastí, na ktoré boli najčastejšie alokované disponibilné hodiny. Časť respondentov uviedla iba vzdelávaciu oblasť bez uvedenia konkrétneho vyučovacieho predmetu.

Tabuľka č. 12: Predmety, na ktoré boli alokované disponibilné hodiny.

vzdelávacia oblasť	vyučovací predmet	počet škôl
Jazyk a komunikácia	anglický jazyk	41
	slovenský jazyk a literatúra	28
Človek a svet práce	technika	18
Človek a príroda	chémia	5
	fyzika	5
	ekológia a environmentálna výchova	7
Matematika a práca s informáciami	matematika	14
Zdravie a pohyb	telesná a športová výchova	14

Zdroj: vlastný výskum

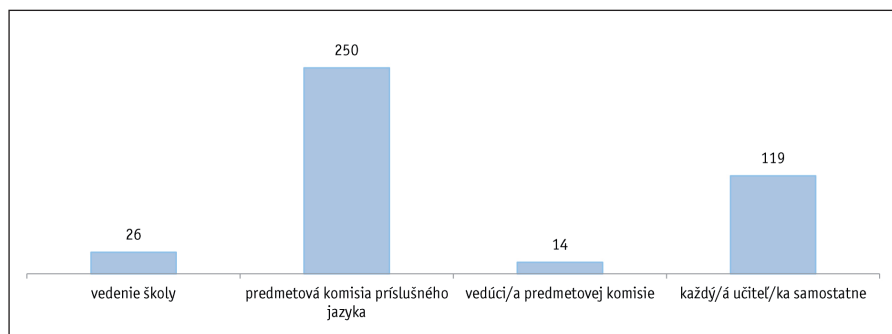
Na základe vyššie uvedeného možno konštatovať, že najväčší počet škôl využilo hodiny z druhého cudzieho jazyka na posilnenie vyučovania anglického jazyka a na posilnenie vyučovania slovenského jazyka a literatúry. Znamená to, že disponibilné hodiny ostali alokované vo vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia aj po

tom, čo boli odobrané druhému cudziemu jazyku. Druhá najčastejšie posilňovaná vzdelávacia oblasť bola oblasť Človek a svet práce, kde školy posilňovali vyučovací predmet technika. Štvrtými najčastejšie posilnenými predmetmi na úkor druhého cudzieho jazyka bola matematika a telesná a športová výchova.

2.5 Učebnice

V ďalšej časti dotazníka nás zaujímalo, ako školy pristupujú k výberu didaktických prostriedkov a s ktorými učebnicami na vyučovaní cudzích jazykov pracujú. Domnievame sa, že úloha učiteľa je pri výbere učebnice nezastupiteľná; učiteľ najlepšie pozná v akých podmienkach bude príslušný predmet vyučovať, pozná skladbu žiakov a ich potreby, záujmy či učebné štýly. Z odpovedí respondentov vyplynulo, že takmer vo všetkých školách (369 škôl z celkového počtu 409) za výber učebnice cudzieho jazyka zodpovedá príslušná predmetová komisia (250 škôl; 61,12 %) alebo každá učiteľka a každý učiteľ príslušného cudzieho jazyka samostatne (119 škôl; 29,10 %). V 14 školách (3,42 %) pri výbere učebníc rozhoduje vedúci alebo vedúca predmetovej komisie a v 26 školách (6,36 %) je to vedenie školy.

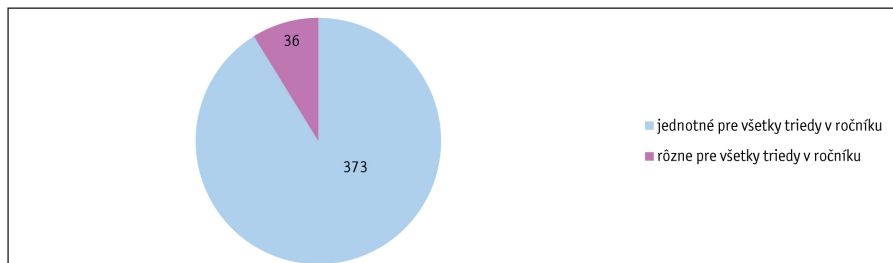
Graf č. 21: Pri výbere učebníc na výučbu cudzích jazykov rozhoduje

Zdroj: vlastný výskum

Keďže pri výbere učebníc vo viac ako 60 % škôl rozhoduje predmetová komisia príslušného cudzieho jazyka, nie je prekvapivé, že výber a používanie jednotlivých učebníc v školách je unifikované. Z údajov v Grafe č. 22 vyplýva, že v 373 školách používajú učebnice jednotné pre všetky triedy v ročníku (91,2 %) a iba 36 škôl (necelých 9 % škôl) diferencuje používanie učebníc v jednotlivých triedach v ročníku.

Graf č. 22: Učebnice používané v škole sú

Zdroj: vlastný výskum

Zistenie, že viac ako 90 % škôl používa jednotné učebnice pre všetky triedy v ročníku nie je prekvapujúce, hoci by bolo žiaduce, aby pri výbere učebnice učitelia viac zohľadňovali aj špecifickosť jednotlivých tried, resp. individualitu žiakov. Okrem toho je niekoľko ďalších faktorov, ktoré by učiteľ mal zväžiť pri výbere konkrétnej učebnice. V otázke č. 25 sme sa práve na tieto faktory zamerali; výskumné údaje uvádzame v Grafe č. 23. Respondenti mali jednotlivé položky v otázke hierarchicky zoradiť podľa dôležitosti od najviac (1) po najmenej dôležité (6).

Spomedzi šiestich kritérií je pre viac ako polovicu respondentov jedným z najdôležitejších kritérií súlad učebnice so vzdelávacím štandardom iŠVP pre príslušný cudzí jazyk (362 respondentov (39,48 %) ho zaradilo na prvé miesto a 160 respondentov (17,45 %) na druhé miesto). Na druhej strane však takmer štvrtina učiteľov zúčastnených nášho výskumu označila súlad učebnice so vzdelávacím štandardom na posledných miestach v rámci kritérií, ktoré zohľadňujú pri výbere učebnice. 172 respondentov (18,76 %) ho zaradilo na 5. miesto a pre 56 (6,11 %) je toto kritérium najmenej dôležité.

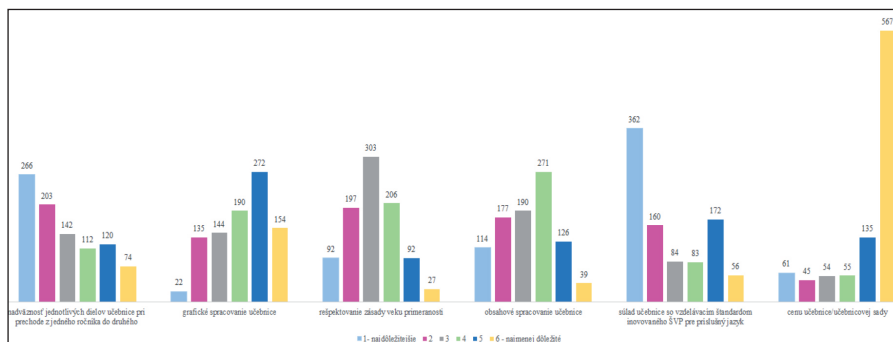
Nadväznosť jednotlivých dielov učebnice pri prechode z jedného ročníka do druhého (resp. nadväznosť komunikačných úrovní – z nižšej na vyššiu) je v celkovom poradí druhým najdôležitejším kritériom, ktoré označilo 266 respondentov (29,01 %) ako najdôležitejšie a 203 (22,14 %) ako druhé najdôležitejšie. Avšak pre čo možno najefektívnejšie dosiahnutie vzdelávacích cieľov je dôležitý správny výber učebnice nielen z hľadiska naplnenia požiadaviek vzdelávacieho štandardu, ale aj z hľadiska atraktivity dizajnu i primeraného obsahového spracovania učebnice pre istú vekovú skupinu žiakov.

Rešpektovanie zásady veku primeranosti môžeme označiť ako tretí najdôležitejší faktor, ktorý pri výbere učebnice respondenti zohľadňujú. Atraktivita textov, aktuálnosť obsahu učebníc, tzn. obsahové spracovanie učebnice, je v poradí ďalším kritériom, ktorému 271 respondentov (29,55 %) pridelilo štvrtú pozíciu

v rebríčku dôležitosti. Pre takmer rovnaký počet respondentov (272; 29,66 %) a celkovo piatym z hľadiska dôležitosti je faktor grafického spracovania učebnice. 567 respondentov (61,83 %) označilo cenu učebnice/učebnicovej sady za jednoznačne najmenej dôležitý faktor, ktorý vplýva na výber učebnice.

Graf č. 23: Zoradte podľa dôležitosti, čo pri výbere učebníc najviac zohľadňujete

Zdroj: vlastný výskum

Sumár údajov základnej deskriptívnej štatistiky k otázke č. 25 čo respondenti najviac zohľadňujú pri výbere učebníc uvádzame v Tabuľke č. 13.

Tabuľka č. 13: Zoradte podľa dôležitosti, čo pri výbere učebníc najviac zohľadňujete (prvá možnosť je najdôležitejšia)

	priemer	modus	medián
Nadväznosť jednotlivých dielov učebnice pri prechode z jedného ročníka do druhého (nadväznosť komunikačných úrovní – z nižšej na vyššiu)	2,82	1	2
Grafické spracovanie učebnice (obrazový materiál, prehľadnosť, farebnosť)	4,11	5	4
Rešpektovanie zásady veku primeranosti	3,10	6	3
Obsahové spracovanie učebnice (atraktívne témy, aktuálne články)	3,26	4	3
Súlad učebnice so vzdelávacím štandardom inovovaného štátneho vzdelávacieho programu pre príslušný jazyk	2,68	1	2
Cena učebnice/učebnicovej sady	5,03	6	6

Zdroj: Výpočty autorov

Následne sme chceli vedieť, ktoré učebnice/učebnicové súbory sú najčastejšie používané pri vyučovaní jednotlivých cudzích jazykov v primárnom a nižšom sekundárnom vzdelávaní. Pri zostavovaní dotazníka sme špeciálnu pozornosť venovali učebniciam, ktoré sa používajú na hodinách anglického jazyka, ktorý sa v základných školách učí ako povinný cudzí jazyk od 3. ročníka. Na základe indícií z praxe, jedna samostatná otázka bola zameraná na tituly používané v 5. ročníku základných škôl.

ANGLICKÝ JAZYK

Z výskumných dát k otázke č. 26, v ktorej sme sa pýtali, akú učebnicu používajú na hodinách anglického jazyka v primárnom vzdelávaní vyplynulo (Tabuľka č. 14), že najčastejšie používaným didaktickým prostriedkom je titul Family and Friends (51,04 %), nasleduje English World (13,20 %) a Busy Bee (5,56 %).

Tabuľka č. 14: Učebnice používané v primárnom vzdelávaní

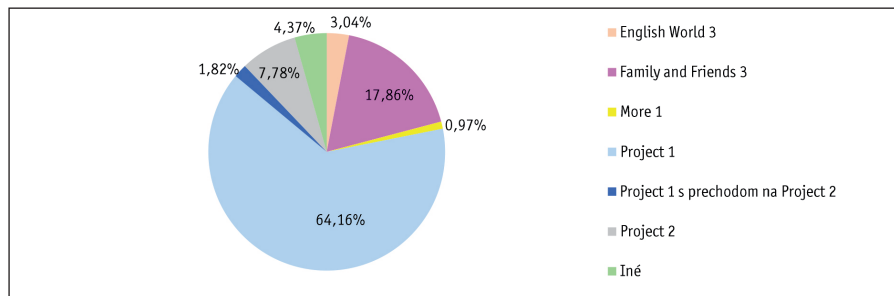
Family and Friends Starter Family and Friends 1 Family and Friends 2	51,04 %
English World 1 English World 2	13,20 %
Busy Bee 1 až 4	5,56 %
Project 1	2,51 %
Incredible English 1-2	2,40 %
English Adventure 1-2	1,96 %
Playway to English	1,09 %
Fairyland 1-3	0,98 %
First friends 1-2	0,55 %
Jolly Phonics	0,44 %
Iné	3,38 %

Zdroj: vlastný výskum

V nižšom sekundárnom vzdelávaní sme pozornosť upriamili na používanie učebníc špeciálne v 5. ročníku, v ktorom by mali žiaci dosiahnuť jazykovú úroveň A1. Samostatná otázka sa zamerala na používanie učebníc v 6. – 9. ročníku, kde na konci tohto stupňa vzdelávania by žiaci mali dosiahnuť úroveň A2. Výsledky výskumu k otázke používania učebnice v 5. ročníku ZŠ, ktoré prezentujeme v Grafe č. 24, preukázali, že viac ako 60 % učiteľov uviedlo používanie

učebnice Project 1. Z ostatných titulov sa na hodinách anglického jazyka používa učebnica Family and Friends 3 (17,86 %) a Project 2 (7,78 %).

Graf č. 24: Na hodinách anglického jazyka v 5. ročníku používate učebnicu
Zdroj: vlastný výskum

Z údajov v Tabuľke č. 15 vyplýva, že v 6. – 9. ročníku si až 90 % respondentov zvolilo a používa učebnicový súbor Project. Je prekvapujúce, že popularita učebnicového súboru Family and Friends, ktorý jasne dominuje pri vyučovaní anglického jazyka v primárnom vzdelávaní (viac ako 50 %), už v 5. ročníku výrazne klesá (necelejch 18 %) v prospech titulu Project 1 (viac ako 60 %) a vo vyšších ročníkoch je používanie učebnicového súboru Family and Friends zanedbateľné. Iba 3,63 % respondentov uviedlo používanie učebnicovej sady Family and Friends v 6. – 9. ročníku.

Tabuľka č. 15: Na hodinách anglického jazyka v 6. – 9. ročníku používate učebnicu

Project 2-5	89,99%
Family and Friends 4-5	3,63%
English World 4-5	1,25%
Next Move 2-3	0,88%
More	0,75%
Motivate 2-3	0,75%
Project 3-5	0,63%
English Plus	0,50%
Discover English 2-5	0,38%
Iné	1,25%

Zdroj: vlastný výskum

V tomto bode je potrebné pripomenúť, že podľa odpovedí respondentov v otázke č. 25 je pre nich jedným z najdôležitejších kritérií pri výbere učebníc okrem súladu učebnice so vzdelávacím štandardom inovovaného štátneho vzdelávacieho programu pre príslušný jazyk aj nadväznosť jednotlivých dielov učebnice pri prechode z jedného ročníka do druhého (nadväznosť komunikačných úrovní – z nižšej na vyššiu). Hoci učitelia majú možnosť individuálne si vybrať učebnicu, ktorá spĺňa ich kritériá pre vyučovanie cudzieho jazyka, výskumné dáta ukázali, že v nižšom sekundárnom vzdelávaní je takmer bezvýhradne najpoužívanejším učebnicovým súborom Project. Kritérium nadväznosti jednotlivých dielov alebo komunikačných úrovní pri prechode z primárneho do nižšieho sekundárneho vzdelávania sa vytráca. Navyše dáta v grafe č. 24 ukazujú, že v 5. ročníku je najpoužívanejšou učebnicou diel Project 1, ktorý aktuálne nedisponuje platnou odporúčacou doložkou z dôvodu jeho nesúladu s iŠVP. Školský zákon v § 13, ods. 1 uvádza, že na vzdelávanie v školách sa používajú učebnice schválené MŠ VVaŠ SR, ale „používajú sa aj iné učebné texty a pracovné zošity, ktoré sú v súlade s cieľmi a princípmi tohto zákona“. Podľa § 13, ods. 9 „na vzdelávanie v školách, v ktorých sa vzdelávanie považuje za sústavnú prípravu na povolanie, možno používať aj učebnice odporúčané ministerstvom školstva“. Učebnice so schvaľovacou i odporúčacou doložkou ministerstvo školstva zverejňuje na svojom webovom sídle¹ (www.edicnyportal.iedu.sk) a sú dostupné nielen pre učiteľov ale aj pre širokú verejnosť. V prípade učebníc cudzích jazykov platí, že žiadna učebnica nedisponuje schvaľovacou doložkou. Na druhej strane je však v národnom registri mnoho učebníc, najmä pre výučbu anglického jazyka, ktorým bola vydaná odporúčacia doložka² MŠ VVaŠ SR, a preto by učitelia mali zvážiť a výber učebnice zosúladiť so zoznamom učebníc v tomto registri. Je znepokojujúce, že viac ako 60 % učiteľov používa na vyučovanie anglického jazyka v 5. ročníku učebnicu Project 1, ktorá nespĺňa kritériá na vydanie odporúčacej doložky.

Údaje deskriptívnej štatistiky potvrdzujú diskrepanciu v odpovediach 528 respondentov na otázku z dotazníka č. 25, v ktorej mali hierarchicky usporiadať faktory, ktoré zohľadňujú pri výbere učebníc od najviac (1) po najmenej dôležité (6), a reálnym výberom učebnice v 5. ročníku (Tabuľka č. 16). Rovnakú kombináciu otázok sme uplatnili aj pre 6. – 9. ročník (Tabuľka č. 17, ktorá

¹ § 13, ods. 10 zákona č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

² dokument potvrdzujúci možnosť používať didaktický prostriedok v školách, jeho súlad s príslušným štátnym vzdelávacím programom a jeho kvalitu po odbornej a didaktickej stránke; súčasťou odporúčacej doložky je lehota jej platnosti (Čl. 2 (j) smernice č. 22/2017, ktorou sa upravuje postup Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky a priamo riadených organizácií pri výbere a posudzovaní didaktických prostriedkov).

obsahuje dáta od 718 respondentov). Je zjavné, že samotný výber učebnice v oboch prípadoch nezohľadnil kritériá, ktoré učitelia v dotazníku označili ako najdôležitejšie pri výbere učebnice. Je otázkou, čo v skutočnosti učitelia zohľadňujú a akým spôsobom pristupujú k výberu didaktických prostriedkov na vyučovanie anglického jazyka najmä v nižšom sekundárnom vzdelávaní.

Tabuľka č. 16: Zoradte podľa dôležitosti, čo pri výbere učebníc najviac zohľadňujete (prvá možnosť je najdôležitejšia); podmienka odpovede na otázku z dotazníka číslo 27: Project 1.

	priemer
Nadväznosť jednotlivých dielov učebnice pri prechode z jedného ročníka do druhého (nadväznosť komunikačných úrovní – z nižšej na vyššiu)	2,72
Grafické spracovanie učebnice (obrazový materiál, prehľadnosť, farebnosť)	4,09
Rešpektovanie zásady veku primeranosť	3,11
Obsahové spracovanie učebnice (atraktívne témy, aktuálne články)	3,29
Súlad učebnice so vzdelávacím štandardom inovovaného štátneho vzdelávacieho programu pre príslušný jazyk	2,71
Cena učebnice/učebnicovej sady	5,08

Zdroj: Výpočty autorov

Tabuľka č. 17: Zoradte podľa dôležitosti, čo pri výbere učebníc najviac zohľadňujete (prvá možnosť je najdôležitejšia); podmienka odpovede na otázku číslo 28: Project 2 – 5.

	priemer
Nadväznosť jednotlivých dielov učebnice pri prechode z jedného ročníka do druhého (nadväznosť komunikačných úrovní – z nižšej na vyššiu)	2,84
Grafické spracovanie učebnice (obrazový materiál, prehľadnosť, farebnosť)	4,14
Rešpektovanie zásady veku primeranosť	3,13
Obsahové spracovanie učebnice (atraktívne témy, aktuálne články)	3,26
Súlad učebnice so vzdelávacím štandardom inovovaného štátneho vzdelávacieho programu pre príslušný jazyk	2,59
Cena učebnice/učebnicovej sady	5,04

Zdroj: Výpočty autorov

Na základe vyššie uvedených údajov môžeme konštatovať, že kombináciou dát z rôznych otázok sme objavili rozpor medzi tvrdením učiteľov o najdôležitejšom kritériu výberu učebnice a praktickou realizáciou vo vyučovaní. Ak by učitelia skutočne zohľadňovali súlad s iŠVP, nevyberali by si v 5. ročníku najčastejšie učebnicu, ktorá tento súlad nezabezpečí. A v prípade ročníkov 6. – 9. by neprišlo k nárastu používania jedného učebnicového súboru a k výraznému poklesu používania učebnicových súborov, ktoré používali v primárnom vzdelávaní, ak by nadväznosť jednotlivých dielov učebnice pri prechode z jedného ročníka do druhého (nadväznosť komunikačných úrovní – z nižšej na vyššiu) bola pre respondentov jedným z najdôležitejších kritérií pri výbere učebníc.

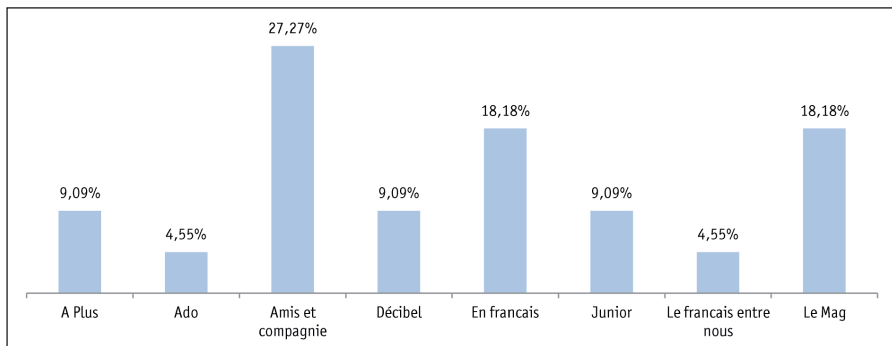
FRANCÚZSKY JAZYK

Iba v troch školách z celkového počtu 409 škôl sa francúzsky jazyk vyučuje na 1. stupni. Respondenti v dotazníku uviedli používanie učebnice Les Loustics a Ludo et ses amis na tomto stupni vzdelávania.

Podľa odpovedí respondentov najpoužívanejšie učebnice na 2. stupni sú Amis et compagnie (27,27 %), En francais (18,18 %) a Le Mag (18,18 %). Výsledky výskumu aj v prípade francúzskeho jazyka potvrdili diskrepanciu medzi tým, čo väčšina respondentov považuje za najdôležitejšie pri výbere učebníc a tým, aké učebnice používa takmer tretina respondentov na hodinách francúzskeho jazyka (En francais (18,18 %) a Junior (9,09 %)). Konštatujeme, že didaktický systém učebnice En Francais a Junior nevystihuje koncepčný rámec ŠVP, nie je v súlade so vzdelávacím štandardom pre francúzsky jazyk a navyše obsahové spracovanie oboch učebníc nezodpovedá moderným trendom vyučovania.

Údaje o používaní jednotlivých učebníc na hodinách francúzskeho jazyka uvádzame v nasledujúcom grafe.

Graf č. 25: Na hodinách francúzskeho jazyka na 2. stupni používate učebnicu

Zdroj: vlastný výskum

NEMECKÝ JAZYK

Otvorenými otázkami sme zisťovali, aké učebnice sa používajú na hodinách nemeckého jazyka na oboch stupňoch vzdelávania. Keďže v dotazníku až 87,78 % škôl uviedlo, že druhý cudzí jazyk sa na ich škole v primárnom stupni vzdelávania nevyučuje, vyhodnotené údaje v otázke používania učebníc nemeckého jazyka na 1. stupni základnej školy sa týkajú 17 respondentov. Podľa ich odpovedí (Tabuľka č. 18) najpoužívanejšou učebnicou je Der grüne Max (41,18 %), za ňou nasleduje Planetino 1 (35,21 %) a Kikus, Spielerisch Deutsch lernen, Tintenfass, Wir1 (všetky tituly rovnako – 5,88 %).

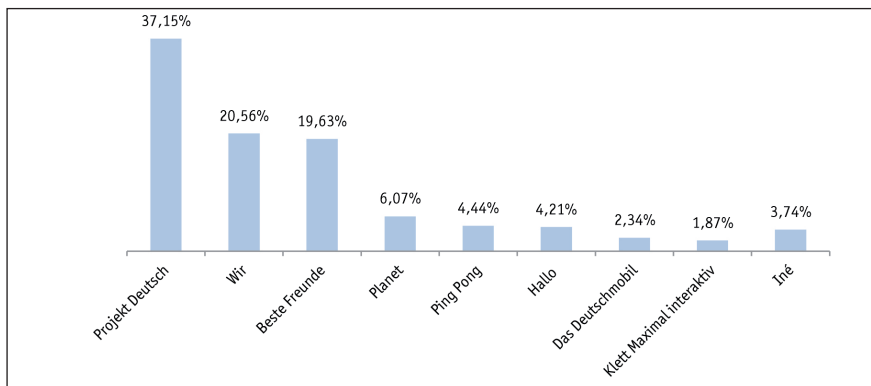
Tabuľka č. 18: Na hodinách nemeckého jazyka na 1. stupni používate učebnicu. Vypíšte:

Der grüne Max	7	41,18%
Kikus	1	5,88%
Planetino	6	35,29%
Spielerisch Deutsch lernen	1	5,88%
Tintenfass	1	5,88%
Wir1	1	5,88%

Zdroj: vlastný výskum

V nižšom sekundárnom vzdelávaní sa nemecký jazyk vyučuje ako druhý cudzí jazyk vo väčšine základných škôl, v ktorých v školskom roku 2017/18 ponechali v učebnom pláne školy druhý cudzí jazyk. Rebríček učebníc používaných na hodinách nemeckého jazyka vedie učebnica Projekt Deutsch (37,15 %), za ňou s približne rovnakým percentuálnym zastúpením je učebnicový súbor Wir (20,56 %) a Beste Freunde (19,63 %). Domnievame sa, že pri výbere učebnice nemeckého jazyka tak na 1., ako aj na 2. stupni základnej školy pretrvávajú tradície. Výskumné dáta poukázali na fakt, že viac ako tretina opýtaných nevenuje dostatočnú pozornosť tomu, či daná učebnica je v súlade so vzdelávacím štandardom iŠVP pre nemecký jazyk, rovnako nevenujú pozornosť ani obsahovému spracovaniu učebnice. V opačnom prípade by učebnica Projekt Deutsch nemohla byť najpoužívanejším titulom pre vyučovanie nemeckého jazyka v nižšom sekundárnom vzdelávaní, keďže nielenže nedisponuje platnou odporúčacou doložkou MŠVVaŠ SR, ale je pre súčasnú generáciu žiakov základných škôl neaktuálna a neatraktívna.

Graf č. 26: Na hodinách nemeckého jazyka na 2. stupni používate učebnicu. Vypíšte:

Zdroj: vlastný výskum

RUSKÝ, ŠPANIELSKY A TALIANSKY JAZYK

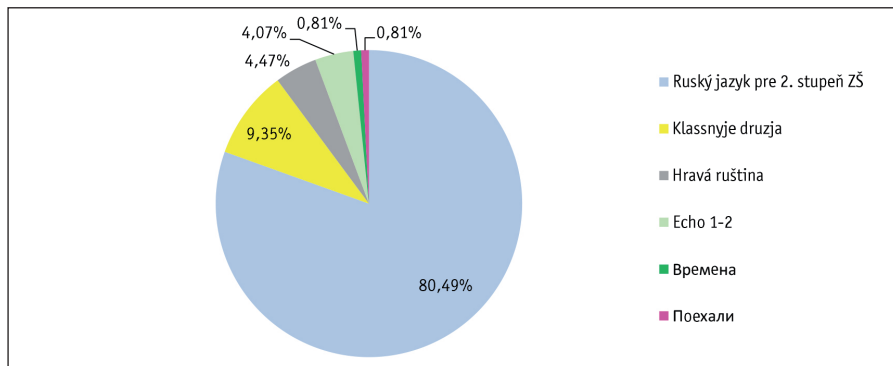
Z výskumu ďalej vyplynulo, že na 1. stupni základných škôl sa ostatné cudzie jazyky učia málo, alebo sa takmer neučia. Ruský jazyk sa vyučuje na 1. stupni v dvadsiatich základných školách, ktoré sa zúčastnili výskumu. Traja respondenti uviedli, že pri vyučovaní používajú učebnicu Ruský jazyk pre 5. ročník základnej školy; ostatní uviedli, že nevedia alebo že žiadna učebnica sa na hodinách ruštiny nepoužíva. Taliansky jazyk je v jednom prípade vyučovaný na 1. stupni – iba formou krúžkovej činnosti, avšak nepoužívajú učebnice ale iba pracovné listy. Španielsky jazyk sa v primárnom vzdelávaní vyučuje v dvoch školách, avšak respondenti uviedli, že učebnice nemajú alebo nevedia, aké učebnice sa používajú.

V nižšom sekundárnom vzdelávaní sa v zapojených školách ruský a španielsky jazyk vyučujú v malej miere; taliansky jazyk sa vyučuje rovnakým spôsobom ako v primárnom vzdelávaní na jednej škole formou krúžkovej činnosti.

Údaje v Grafe č. 27 ukazujú, že Ruský jazyk pre 2. stupeň základných škôl je najpoužívanejšou učebnicou v nižšom sekundárnom vzdelávaní; až 80,49 % respondentov uviedlo používanie tohto didaktického prostriedku na hodinách ruského jazyka. 9,35 % uviedlo učebnicu Klassnyje družja a zvyšných 10 % používa iné učebnice.

Graf č. 27: Na hodinách ruského jazyka na 2. stupni používate učebnicu

Zdroj: vlastný výskum

Podľa odpovedí respondentov (pozri Graf č. 15) sa španielsky jazyk vyučuje ako druhý cudzí jazyk v 9 školách, avšak na otázku, aké učebnice používajú na hodinách španielskeho jazyka na 2. stupni odpovedalo iba 5 respondentov. Používané učebnice sú: Aventura 1, Compañeros, Espanol en marcha a Chicos chicas.

Dôležitou súčasťou vyučovania cudzieho jazyka sú učebné zdroje, ktoré by mali podporovať efektívne učenie sa jazyka a zmysluplne plniť svoju funkciu vo vyučovaní. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR každoročne v Pedagogicko-organizačných pokynoch odporúča „pri vyučovaní cudzieho jazyka používať moderné učebnice a doplnkové výučbové prostriedky k nim, aplikovať činnostne zameraný prístup k vyučovaniu a učeníu sa cudzích jazykov a venovať pozornosť inovatívnym metódam a formám výučby s ohľadom na rôzne štýly učenia sa žiaka.“³

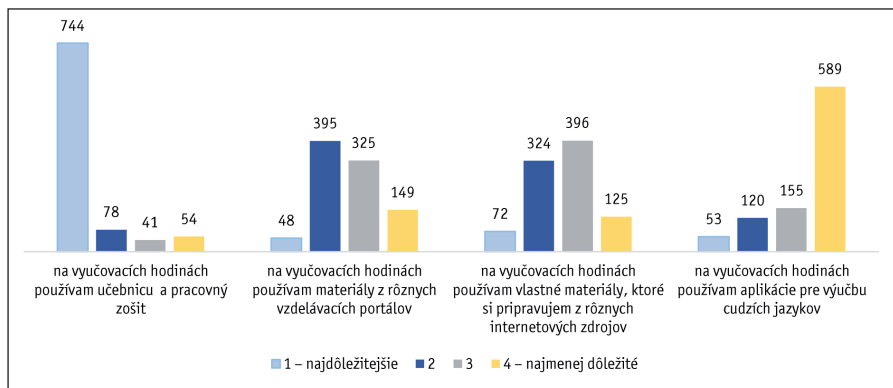
V dotazníku sme sa pýtali, ktoré učebné zdroje učitelia používajú na hodinách príslušného cudzieho jazyka. Respondenti mali jednotlivé položky v otázke hierarchicky zoradiť podľa dôležitosti od najviac (1) po najmenej dôležitú (4). Na základe údajov v Grafe č. 28 môžeme konštatovať, že učebnica a pracovný zošit je nenahraditeľnou súčasťou vyučovania. Až pre 744 respondentov (81,13 %) je učebnica a pracovný zošit najpoužívanejším učebným zdrojom pri výučbe cudzích jazykov, zatiaľ čo moderné technológie (aplikácie pre výučbu cudzích jazykov) považuje za najdôležitejší učebný zdroj iba 53 všetkých opýtaných (5,78 %).

³ Pedagogicko-organizačné pokyny na školský rok 2018/19. Bratislava : MŠVVaŠ SR. 2018. 68 s.

Popri učebniciach učitelia používajú materiály z rôznych vzdelávacích portálov alebo vlastné materiály, ktoré si pripravujú z rôznych internetových zdrojov. Ako je možné vidieť v Grafe č. 28, zastúpenie týchto učebných materiálov používaných na vyučovaní cudzieho jazyka je takmer identické. Materiály z rôznych vzdelávacích portálov označilo ako druhý najpoužívanější učebný zdroj 395 respondentov (43,08 %). Z možností výberu v tejto otázke, tretie v poradí podľa dôležitosti sú pre 396 respondentov (43,18 %) vlastné materiály pripravované z rôznych internetových zdrojov.

Z výskumu tiež vyplynulo, že v dobe vyspelých informačno-komunikačných technológií až 589 opýtaných (64,23 %) považuje používanie aplikácií pre výučbu cudzích jazykov za najmenej dôležité, hoci práve nové formy výučby by mohli prispieť k vyššej motivácii žiakov učiť sa cudzie jazyky, a to by viedlo aj k rozvíjaniu ich jazykovej kompetencie.

Graf č. 28: Zorad'te podľa dôležitosti, ktoré učebné zdroje používate pri vyučovaní príslušného cudzieho jazyka (prvá možnosť je najdôležitejšia)

Zdroj: vlastný výskum

Správny výber didaktického prostriedku vplýva nielen na proces vzdelávania, ale aj na jeho kvalitu i výsledky učenia. Výskumné údaje v Tabuľke č. 19 potvrdzujú, že učebnica a pracovný zošit je najpoužívanejším učebným zdrojom; materiály z rôznych vzdelávacích portálov alebo vlastné materiály sú zastúpené rovnako. Najmenej dôležitým, resp. najmenej používaným učebným zdrojom, sú aplikácie pre výučbu cudzích jazykov. V budúcnosti by sme mohli upriamiť pozornosť na to, v akom pomere učitelia reálne používajú učebnicu a iné didaktické prostriedky alebo informačné zdroje vo vyučovaní cudzích jazykov.

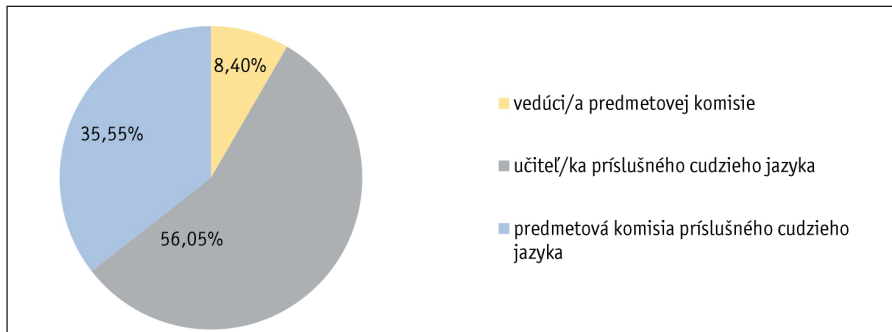
Tabuľka č. 19: Zoradte podľa dôležitosti, ktoré učebné zdroje používate pri vyučovaní príslušného cudzieho jazyka (prvá možnosť je najdôležitejšia)

	priemer	modus	medián
Na vyučovacích hodinách používam učebnicu a pracovný zošit	1,35	1	1
Na vyučovacích hodinách používam materiály z rôznych vzdelávacích portálov	2,63	2	3
Na vyučovacích hodinách používam vlastné materiály, ktoré si pripravujem z rôznych internetových zdrojov	2,63	3	3
Na vyučovacích hodinách používam aplikácie pre výučbu cudzích jazykov	3,40	4	4

Zdroj: Výpočty autorov

Výber vhodného didaktického prostriedku je úzko spätý s napĺňaním požiadaviek stanovených vzdelávacím štandardom inovovaného štátneho vzdelávacieho programu, ktorý sa na úrovni školy premieta do formy učebných osnov. Učebné osnovy tvoria neoddeliteľnú súčasť školských vzdelávacích programov a musia byť vypracované najmenej v rozsahu ustanovenom vzdelávacím štandardom príslušného štátneho vzdelávacieho programu. Zavedením dvojúrovňového modelu kurikula sa aj samotní učitelia stali nielen jeho realizátormi, ale ocitli sa aj v roli tvorcov. Aby kurikulum bolo zmysluplné a odrážalo charakter školy, pri jeho tvorbe je dôležitá aktívna kooperácia všetkých pedagógov. Rovnako je to aj s vytváraním učebných osnov pre jednotlivé predmety vyučované na škole, v našom prípade pre cudzie jazyky. Optimálne je, ak na tvorbe učebných osnov vyučujúci daného jazyka úzko spolupracujú a spoluvytvárajú nástroj, ktorý im pomáha pri ďalšom, individualizovanom plánovaní vyučovacieho procesu. Zaujímalo nás, kto je tvorcom učebných osnov pre príslušný jazyk v školách zúčastnených nášho výskumu a čo použili ako zdroj pri ich tvorbe. Výsledky výskumu v Grafe č. 29 ukazujú, že tvorba osnov je skôr individuálnou záležitosťou ako kolektívnym dielom. Viac ako polovica opýtaných (56,05 %) sa vyjadrila, že učebné osnovy vytvorila najmä učiteľka príslušného cudzieho jazyka a 8,40 % uviedlo vedúcu predmetovej komisie. Niečo viac ako tretina (35,55 %) respondentov uviedla, že na tvorbe učebných osnov sa spolupodieľala predmetová komisia cudzieho jazyka.

Graf č. 29: Učebné osnovy pre príslušný cudzí jazyk vytvoril/a najmä

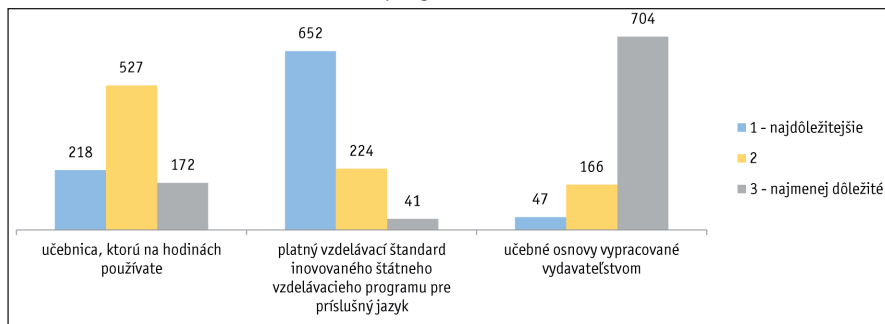

Zdroj: vlastný výskum

Dôvodom vypracovania učebných osnov jednotlivcom môže byť, okrem iného, aj skutočnosť, že pri menej frekventovaných jazykoch je to práve jedna učiteľka alebo jeden učiteľ, kto daný jazyk na základnej škole vyučuje a je teda tvorcom učebných osnov.

V otázke č. 41 mali respondenti zoradiť podľa dôležitosti zdroje, ktoré použili pri tvorbe učebných osnov. Dáta v Grafe č. 30 ukazujú, že 652 učiteľov z celkového počtu 917 (71,10 %), ktorí sa zúčastnili nášho výskumu, označili platný vzdelávací štandard inovovaného vzdelávacieho programu pre príslušný jazyk ako najdôležitejší zdroj, ktorý používajú pri vypracovávaní učebných osnov; pre 41 z nich (4,47 %) je platný vzdelávací štandard najmenej dôležitý. Viac ako polovica respondentov (527 respondentov; 57,47 %) zaradila na druhé miesto učebnicu používanú na hodinách cudzieho jazyka. Učebné osnovy vypracované vydavateľstvom väčšina respondentov (704; 76,77 %) pokladá za najmenej dôležitý zdroj; iba 47 respondentov (5,13 %) zo všetkých opýtaných označilo učebné osnovy vypracované vydavateľstvom ako primárny zdroj pri tvorbe učebných osnov pre príslušný jazyk.

Graf č. 30 : 41. Zoradíte podľa dôležitosti, čo bolo zdrojom pri tvorbe učebných osnov v inovovanom školskom vzdelávacom programe

Zdroj: vlastný výskum

Z údajov deskriptívnej štatistiky v Tabuľke č. 20 vyplýva, že učitelia, ktorí sa zapojili do nášho výskumu, pri tvorbe učebných osnov ako najdôležitejší zdroj označili platný vzdelávací štandard inovovaného štátneho vzdelávacieho programu pre príslušný jazyk. Druhým najdôležitejším zdrojom je učebnica, ktorú na hodine cudzieho jazyka používajú. Pri tvorbe učebných osnov sú pre respondentov najmenej dôležitým zdrojom učebné osnovy vypracované vydavateľstvom.

Tabuľka č. 20: Zoradíte podľa dôležitosti, čo bolo zdrojom pri tvorbe učebných osnov v inovovanom školskom vzdelávacom programe

	priemer	modus	medián
Učebnica, ktorú na hodinách jazyka používate	1,95	2	2
Platný vzdelávací štandard inovovaného štátneho vzdelávacieho programu pre príslušný jazyk	1,33	1	1
Učebné osnovy vypracované vydavateľstvom	2,72	3	3

Zdroj: Výpočty autorov

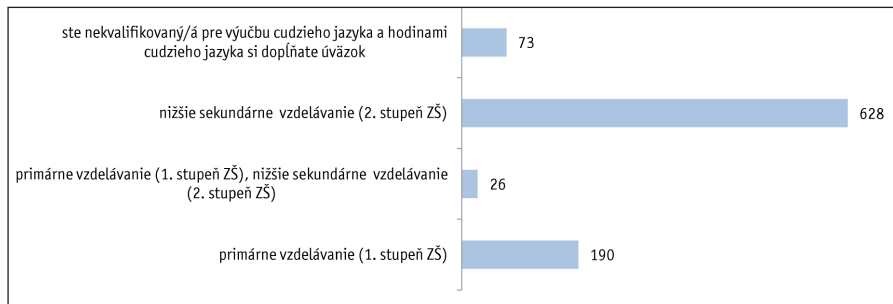
Pri porovnávaní výsledkov z nášho dotazníkového výskumu v závere môžeme konštatovať, že viac ako polovica respondentov sa vyjadrila, že platný vzdelávací štandard pre príslušný jazyk je pre nich primárny dokument, ktorý vo svojej praxi využívajú tak pri tvorbe učebných osnov, ako aj pri výbere učebnice. Bolo by však zaujímavé zistiť, do akej miery sú ich skutočné rozhodnutia v súlade s týmto vzdelávacím štandardom, keďže napríklad výber didaktického prostriedku v 5. ročníku túto skutočnosť vyvracia.

2.6 Kvalifikovanosť učiteľov a ich ďalšie vzdelávanie

Pri vyhodnocovaní kvalifikovanosti učiteľov musíme pracovať s platnou legislatívou, t. j. vyhláškou č. 437/2009 Z. z., ktorá umožňuje učiteľom cudzích jazykov získať kvalifikovanosť pre predmet cudzí jazyk iným spôsobom ako riadnym vysokoškolským magisterským štúdiom. Ide o doplnenie skúšok štátnymi skúškami v jazykových školách a na filozofických a pedagogických fakultách, ako aj pred akreditačnou komisiou v Štátnom pedagogickom ústave. Nejde však o skúšky z didaktiky cudzieho jazyka, ale o štátne skúšky z jazyka, čím sa v predmete cudzí jazyk degraduje úroveň kvalifikovanosti v maximálnej miere. Napriek tomu oficiálne štatistiky vykazujú pomerne veľkú mieru kvalifikovanosti vzhľadom na legislatívu. Vo výskume sme sa pokúsili oddeliť rôzne formy kvalifikácie na rôznych stupňoch vzdelávania.

Z pohľadu najvyššej dosiahnutej kvalifikácie pre vyučovanie cudzieho jazyka je možné rozdeliť skupinu respondentov na viacero skupín (viď Graf č. 31). Zo všetkých respondentov bola skupina 73 učiteľov (takmer 8 %), ktorí uviedli, že sú nekvalifikovaní pre výučbu cudzieho jazyka a výučbou jazyka si dopĺňali úväzok, čiže sú úplne nekvalifikovaní. Štatistické vykazovanie kvalifikovanosti však v našich pomeroch zostáva stále veľmi vágne a bez skutočného zobrazenia problému, keďže zákon umožňuje dopĺňanie kvalifikácie v cudzom jazyku veľmi bizarným spôsobom, čo v iných nosných a povinných maturitných predmetoch nie je možné. Tiež existuje možnosť tzv. dopĺňania úväzku, keď stačí, aby učiteľ odučil iba viac ako polovicu hodín vo svojej aprobácii a jeho činnosť sa považuje za kvalifikovanú, aj keď zvyšok hodín mimo jeho aprobácie odučí neodborne, je kvalifikovaný.

Graf č. 31: Vaša najvyššia dosiahnutá kvalifikácia pre cudzí jazyk je:

Zdroj: vlastný výskum

2.6.1 Primárne vzdelávanie/prvý stupeň ZŠ

Pre primárne vzdelávanie v podstate neexistuje študijný odbor, ktorý by vzdelával pre výučbu jazyka. Jedinou výnimkou bolo akreditované kvalifikačné vzdelávanie učiteľov prvého stupňa pre výučbu cudzieho jazyka, ktoré prebiehalo v rámci projektu *ESF Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Vzdelávanie učiteľov ZŠ v oblasti cudzích jazykov v súvislosti s Konceptiou vyučovania cudzích jazykov na ZŠ a SŠ (Kód ITMS: 26 110 130 001, 26 140 130 00)* a bolo organizované Štátnym pedagogickým ústavom v spolupráci s pedagogickými a filozofickými fakultami v SR. Išlo o jediné akreditované štúdium, v ktorom si učitelia mohli doplniť dosiahnutú kvalifikáciu pre primárne vzdelávanie o kvalifikáciu učiteľa cudzieho jazyka na prvom stupni vzdelávania v 6 cudzích jazykoch (angličtina, nemčina, francúzština, španielčina, taliančina, ruština). Prebiehalo od roku 2008 do roku 2014. Napriek tomu, že akreditovaná forma štúdia bola ponúknutá všetkým fakultám, ktoré ju mohli zaradiť do svojich programov kontinuálneho vzdelávania, ani jedna fakulta neprejavila záujem takého štúdium realizovať. Podľa dotazníka v primárnom vzdelávaní učí skutočne nespochybniteľne kvalifikovane iba 187 učiteľov, čo predstavuje 20,17 % z celkového počtu 917 respondentov (Tabuľka č. 21, stĺpec e).

Tabuľka č. 21: Má umiestnenie školy vplyv na vzdelanostnú štruktúru učiteľov cudzieho jazyka v prípade, že vyučujú na prvom stupni ZŠ?

- Možnosť a) – ukončené vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa (vyučovanie akademických predmetov – aprobácia cudzí jazyk) pre výučbu cudzieho jazyka na druhom stupni ZŠ, SŠ
- Možnosť b) – ukončené vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa a štátna jazyková skúška na filozofickej alebo pedagogickej fakulte
- Možnosť c) – ukončené vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa a štátna jazyková skúška na štátnej jazykovej škole
- Možnosť d) – ukončené vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa a štátna jazyková skúška pred akreditačnou komisiou na ŠPÚ
- Možnosť e) – ukončené vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa v študijnom odbore učiteľstvo pre 1. stupeň ZŠ a rozširujúce kvalifikačné štúdium cudzieho jazyka pre 1. stupeň ZŠ

otázka číslo 2/ otázka číslo 10	možnosť a)	možnosť b)	možnosť c)	možnosť d)	možnosť e)	celkový súčet
na vidieku	61	20	28	10	90	209
v meste do 20 000 obyvateľov	39	13	8	5	40	105
v meste nad 20 000 obyvateľov	71	23	28	11	57	190
celkový súčet	171	56	64	26	187	504

Zdroj: Výpočty autorov

Všetky ostatné typy kvalifikácie môžeme považovať iba za náhradné riešenie veľmi kritickej situácie v kvalifikovanosti učiteľov cudzích jazykov na prvom stupni. Neznalosť didaktiky a metodiky na prvom stupni v realite môže prinášať viac škody ako úžitku. Navyše stále prepadáваме ilúzii, že začínať s cudzím jazykom už v prvej triede je veľmi efektívne. Podľa nášho výskumu až 67,9 % škôl vyučuje cudzí jazyk, t. j. anglický jazyk (keďže sa stratila možnosť výberu prvého cudzieho jazyka po roku 2015), od prvého, respektíve druhého ročníka. Z celkového počtu 409 až 301 uvádza, že na prvom stupni začínajú vyučovať cudzí jazyk od prvého alebo druhého ročníka (pozri Graf č. 11). Pri reálnej nequalifikovanosti učiteľov táto situácia iste neprináša očakávané výsledky. Problém vidíme v tom, že v skutočnosti niektorí učitelia s náhradnou kvalifikáciou nevedia ako využívať celý čas určený hodinovou dotáciou (rozličnou podľa možností škôl) a pracovať s deťmi, ktoré nevedia čítať a písať. Exaktne nemáme odmerané, akú úroveň dosahujú deti na konci primárneho vzdelávania z cudzieho jazyka, ale pozorovania v triedach a hospitácie poukazujú na to, že efektívnosť výučby je veľmi nízka. Počet hodín v učebnom pláne plus disponibilné hodiny využiteľné pre cudzí jazyk dávajú oveľa väčšie možnosti najmä pre počúvanie a hovorenie, ako sa v realite dosahujú.

Zo všetkých respondentov bolo 504 takých, ktorí vyučovali cudzí jazyk na prvom stupni. Keby sme zobrali do úvahy kvalifikovaných učiteľov cudzieho jazyka pre druhý stupeň v počte 171, ktorí však učia na prvom stupni a 187 kvalifikovaných učiteľov pre prvý stupeň s rozširujúcim kvalifikačným štúdiom cudzieho jazyka pre 1. stupeň, teda spolu 358 učiteľov, stále nám zostáva skupina učiteľov v počte 146, ktorí sú de jure kvalifikovaní, ale de facto im skutočná kvalifikácia chýba. Podľa výskumu zo 187 kvalifikovaných učiteľov na vidieku a v meste do 20 000 obyvateľov vyučuje až 130. Tento pozitívny fakt vidíme v tom, že na vidieku je menej kvalifikovaných učiteľov pre druhý stupeň

vzdelávania (nižšie sekundárne vzdelávanie), čiže pokiaľ je na škole kvalifikovaný učiteľ pre prvý stupeň zostáva učiť na prvom stupni.

V realizovanom výskume sme sa snažili zistiť skutočný stav kvalifikovanosti učiteľov. Myslíme si, že sme dosiahli reálne reprezentatívny obraz o situácii, ale vzhľadom na súčasnú legislatívnu situáciu nie je reálne možné vyhodnocovať kvalifikovanosť učiteľov. Vyhláška č. 437/2009 Z. z. totiž natoľko zmäčkila pravidlá na výučbu cudzieho jazyka, že výskumná sonda a štatistické zisťovania skresľujú realitu.

Najmä v primárnom vzdelávaní by mala byť kvalifikovanosť a vysoká odbornosť prioritou pre štát a široká verejnosť by miesto na kvantitu (výučba od prvého ročníka) mala dbať na požadovanie kvality, teda v prvom rade zmenu zákona a tiež striktné dodržiavanie požadovanej kvalifikácie. Neodbornými zásahmi v triedach prvého stupňa žiaci získajú nevhodné návyky, v ich mentálnom a individuálnom štýle učenia sa cudzí jazyk sa dostanú pre zásahy neodborníkov do neriešiteľných problémov. Učebnice používané na školách od prvej triedy v našom prostredí sú vo veľkej miere neprispôsobené našim podmienkam a kontextu používateľa. Hodnotenia vyvolávajú stresové situácie pre dieťa a tiež pre rodičov.

Z hľadiska vekového rozloženia učiteľov a ich kvalifikovanosti na prvom stupni vzdelávania konštatujeme, že vek ovplyvnil možnosť kvalifikovať sa pre výučbu cudzieho jazyka na prvom stupni. Mladší učitelia v kategórii 36 – 55 rokov možnosť zapojiť sa do projektu *ESF Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť /Vzdelávanie učiteľov ZŠ v oblasti cudzích jazykov v súvislosti s Konceptiou vyučovania cudzích jazykov na ZŠ a SŠ. (Kód ITMS: 26 110 130 001, 26 140 130 001)* využili v najväčšej miere. Zo 499 respondentov tak urobilo 156 v danej kategórii, k týmto môžeme zaradiť aj mladších učiteľov vo veku do 35 rokov, ktorých bolo 22. Hypotéza, že vek ovplyvňuje záujem o riadnu kvalifikáciu sa potvrdila. V kategórii 36 – 55 rokov máme najviac učiteľov kvalifikovaných pre druhý stupeň vzdelávania a učiacich na prvom stupni, je to 87 z 499 respondentov. V tejto vekovej kategórii máme aj najviac kvalifikovaných učiteľov v zmysle vyhlášky č. 437/2009 Z. z. so všetkými doplneniami pre kvalifikovanosť (pozri Tabuľku č. 22).

Tabuľka č. 22: Má vek učiteľa vplyv na ukončené vzdelanie učiteľov anglického jazyka, ktorí učia na prvom stupni ZŠ?

Možnosť a) – ukončené vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa (vyučovanie akademických predmetov – aprobácia cudzí jazyk) pre výučbu cudzieho jazyka na druhom stupni ZŠ, SŠ

Možnosť b) – ukončené vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa a štátna jazyková skúška

Možnosť c) – ukončené vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa v študijnom odbore učiteľstvo pre 1. stupeň ZŠ a rozširujúce kvalifikačné štúdium cudzieho jazyka pre 1. stupeň ZŠ

otázka číslo 4/ otázka číslo 10	možnosť a)	možnosť b)	možnosť c)	celkový súčet
do 35 rokov	66	39	22	127
36 - 55 rokov	87	93	156	336
viac ako 56 rokov	17	12	7	36
celkový súčet	170	144	185	499

Zdroj: Výpočty autorov

Pri analýze praxe a vzdelanosti u učiteľov na prvom stupni logicky koreluje vek učiteľov a dĺžka praxe s najvyšším vzdelaním pre výučbu cudzieho jazyka (stĺpec c, Tabuľka č. 23). Ide o učiteľov, ktorí si po ukončení vzdelaní druhého stupňa pre prvý stupeň ZŠ rozšírili kvalifikáciu o výučbu cudzieho jazyka. Existujúca prax na prvom stupni im jasne ukázala, že pri výučbe cudzieho jazyka potrebujú špeciálnu kvalifikáciu vzhľadom na vek žiakov a spoločenské očakávania.

Tabuľka č. 23: Má prax učiteľa vplyv na ukončené vzdelanie učiteľov anglického jazyka, ktorí učia na prvom stupni ZŠ?

Možnosť a) – ukončené vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa (vyučovanie akademických predmetov – aprobácia cudzí jazyk) pre výučbu cudzieho jazyka na druhom stupni ZŠ, SŠ

Možnosť b) – ukončené vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa a štátna jazyková skúška

Možnosť c) – ukončené vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa v študijnom odbore učiteľstvo pre 1. stupeň ZŠ a rozširujúce kvalifikačné štúdium cudzieho jazyka pre 1. stupeň ZŠ

otázka číslo 5/ otázka číslo 10	možnosť a)	možnosť b)	možnosť c)	celkový súčet
0 - 5	46	20	4	70
6 - 10	36	30	16	82
11 - 15	26	33	33	92
16 - 20	30	26	43	99
viac ako 20	32	35	89	156
celkový súčet	170	144	185	499

Zdroj: Výpočty autorov

2.6.2 Nižšie sekundárne vzdelávanie/druhý stupeň ZŠ

Za štandardne kvalifikovaných učiteľov na druhom stupni podľa riadne ukončeného vzdelania môžeme považovať respondentov zo stĺpca a a f v Tabuľke č. 24. To je 426 učiteľov zo skupiny 730. Vyhláška č. 437/2009 Z. z. však umožňuje rôzne formy náhrady vzdelania, čím sa v realite zabezpečila pôvodná situácia po roku 1989, keď bolo treba posilniť výučbu cudzích jazykov a dovoliť výber cudzieho jazyka po povinnej ruštine. Pri realizácii projektu *ESF Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Vzdelávanie učiteľov ZŠ v oblasti cudzích jazykov v súvislosti s Konceptiou vyučovania cudzích jazykov na ZŠ a SŠ. (Kód ITMS: 26 110 130 001, 26 140 130 001)* sa poukazovalo na to, že tieto náhrady vzdelania by mali byť zo zákona vymazané a náhrady by mali byť platné len do určitého roku. Zo strany ministerstva školstva boli niekoľkokrát sľúbené tieto požadované zmeny legislatívne upraviť, ale k dnešnému dňu neprišlo k ich realizácii. Podľa výskumu a získaných výsledkov si myslíme, že zrušenie náhradných možností kvalifikácie je nevyhnutnosť pre zvyšovanie kvality práce učiteľa. Je to jediný predmet, kde je pre učiteľstvo možný takýto relatívne jednoduchý prístup ku kvalifikácii.

Tabuľka č. 24: Má umiestnenie školy vplyv na vzdelanostnú štruktúru učiteľov cudzieho jazyka v prípade, že vyučujú na druhom stupni ZŠ?

- Možnosť a) – ukončené vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa (vyučovanie akademických predmetov – aprobácia cudzí jazyk) pre výučbu cudzieho jazyka na druhom stupni ZŠ, SŠ
- Možnosť b) – ukončené vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa v inej aprobácii ako cudzí jazyk a skúška pred akreditačnou komisiou na ŠPÚ
- Možnosť c) – ukončené vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa v inej aprobácii ako cudzí jazyk a štátna jazyková skúška na filozofickej alebo pedagogickej fakulte
- Možnosť d) – ukončené vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa v inej aprobácii ako cudzí jazyk a štátna skúška na štátnej jazykovej škole
- Možnosť e) – ukončené vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa získané v učiteľských študijných programoch a štúdium cudzieho jazyka formou rozširujúceho štúdia alebo vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa získané v neučiteľských študijných programoch a doplnenie pedagogickej spôsobilosti a štúdium cudzieho jazyka formou rozširujúceho štúdia
- Možnosť f) – ukončené vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa: jedнопredmetové 4-ročné štúdium cudzieho jazyka na filozofickej fakulte alebo na pedagogickej fakulte

otázka číslo 2/ otázka číslo 11	možnosť a)	možnosť b)	možnosť c)	možnosť d)	možnosť e)	možnosť f)	celkový súčet
na vidieku	138	9	20	55	61	14	297
v meste do 20 000 obyvateľov	90	4	9	13	19	12	147
v meste nad 20 000 obyvateľov	160	13	10	50	41	12	286
celkový súčet	388	26	39	118	121	38	730

Zdroj: Výpočty autorov

Tabuľka č. 25: Má vek učiteľa vplyv na ukončené vzdelanie učiteľov anglického jazyka, ktorí učia na druhom stupni ZŠ?

Možnosť a) – ukončené vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa (vyučovanie akademických predmetov – aprobácia cudzí jazyk) pre výučbu cudzieho jazyka na druhom stupni ZŠ, SŠ

Možnosť b) – ukončené vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa a štátna jazyková skúška

Možnosť c) – ukončené vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa získané v učiteľských študijných programoch a štúdium cudzieho jazyka formou rozširujúceho štúdia alebo vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa získané v neučiteľských študijných programoch a doplnenie pedagogickej spôsobilosti a štúdium cudzieho jazyka formou rozširujúceho štúdia

Možnosť d) – ukončené vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa: jednopredmetové 4-ročné štúdium cudzieho jazyka na filozofickej fakulte alebo na pedagogickej fakulte

otázka číslo 4/ otázka číslo 11	možnosť a)	možnosť b)	možnosť c)	možnosť d)	celkový súčet
do 35 rokov	139	34	22	3	198
36 - 55 rokov	197	131	92	33	453
viac ako 56 rokov	50	18	4	2	74
Celkový súčet	386	183	118	38	725

Zdroj: Výpočty autorov

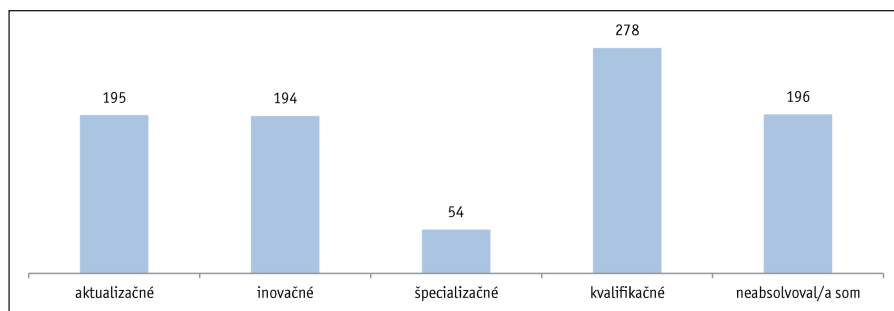
Tak ako uvádzame v predchádzajúcej výskumnej analýze reálne kvalifikovaní sú učitelia z kategórie v stĺpcoch a a d vo vyššie uvedenej Tabuľke č. 25. Najvyššia kvalifikovanosť je v kategórii 36 až 55 rokov. V tejto vekovej kategórii je aj najviac učiteľov, ktorí absolvovali doplnkové vzdelanie (pozri stĺpce b a c). Sú to učitelia v najproduktívnejšom veku, s perspektívou, ktorí nie sú ešte vyčerpaní z pedagogickej praxe a majú tendenciu venovať sa svojmu povolaniu. O niečo nižší počet je v kategórii mladších učiteľov do 35 rokov, čo nám naznačuje tendenciu znižovania počtu záujemcov o učiteľské štúdium. V budúcnosti táto vývojová tendencia môže znovu navodiť v školách situácie s výrazným nedostatkom kvalifikovaných učiteľov cudzích jazykov.

2.6.3 Ďalšie vzdelávanie

Celoživotné vzdelávanie, ktorého súčasťou je aj ďalšie vzdelávanie, je v zákone č. 568/2009 Z. z. charakterizované nasledovne: „Celoživotné vzdelávanie sú všetky aktivity, ktoré sa uskutočňujú v priebehu života s cieľom zlepšiť vedomosti, zručnosti a schopnosti. Celoživotné vzdelávanie ako základný princíp výchovy a vzdelávania uplatňovaný vo vzdelávacej sústave Slovenskej republiky tvorí a) školské vzdelávanie a b) ďalšie vzdelávanie nadväzujúce na stupeň vzdelania dosiahnutý v školskom vzdelávaní“⁴.

Predmetom výskumu bolo ďalšie vzdelávanie učiteľov základných škôl. Zaujímali sme sa najmä o kontinuálne vzdelávanie, ktoré je akreditované MŠV-VaŠ SR a učitelia zaň získavajú kredity, ale aj o iné formy ďalšieho vzdelávania, ich rozsah a čas realizácie. Graf nižšie uvádza rôzne druhy kontinuálneho vzdelávania, ktoré respondenti absolvovali počas ich pedagogickej praxe.

Graf č. 32: Počas svojej pedagogickej praxe ste absolvovali kontinuálne vzdelávanie:

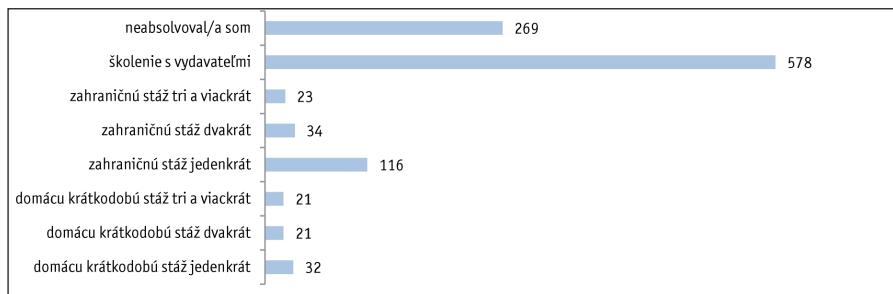
Zdroj: vlastný výskum

⁴ § 2 ods. 1. zákon č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní

Z praxe máme skúsenosť, že učitelia cudzích jazykov nemajú zvýšený záujem o ďalšie vzdelávanie na jednej strane a zároveň je známy aj fakt, že vedenia škôl veľmi neradi uvoľňujú učiteľov na vzdelávania, nakoľko majú problém s ich zastupovaním v škole. Keďže tento fakt je právne nedoriešený, je ťažko vyvíjať iniciatívu smerom k učiteľom, aby sa viac zapájali do ponúkaných akreditovaných štúdií kontinuálneho vzdelávania. Druhým veľmi negatívnym momentom je aj fakt, že výber kurzov kontinuálneho vzdelávania je veľmi obmedzený. Štát zo svojich prostriedkov ho podporuje minimálne, takže štátne a verejné inštitúcie ho neorganizujú a neponúkajú a súkromným vzdelávacím centrom sa ho neoplatí organizovať, keďže učitelia, vzhľadom na svoje platy, nie sú ochotní sa na ňom finančne podieľať. Z učiteľov našej vzorky viac ako jedna pätina sa kontinuálneho vzdelávania nezúčastnila vôbec, to je skupina 196 učiteľov (21,37 %). 278 učiteľov sa zúčastnilo kvalifikačného vzdelávania hradeného z prostriedkov eurofondov, čo predstavuje 30,32 %. Zvyšné kurzy boli väčšinou tiež hradené z eurofondov a organizované metodicko-pedagogickými centrami a zúčastnilo sa ich 443 účastníkov (približne 47 %).

Myslíme si, že každý učiteľ potrebuje pre svoju prácu vzdelávanie vo svojom odbore, ako aj kontakt s odbornou verejnosťou. Zaškolenosť v kontinuálnom vzdelávaní by mala byť povinnosťou pre každého učiteľa s istým intervalom opakovateľnosti.

Graf č. 33: Počas svojej pedagogickej praxe ste absolvovali iné formy ďalšieho vzdelávania

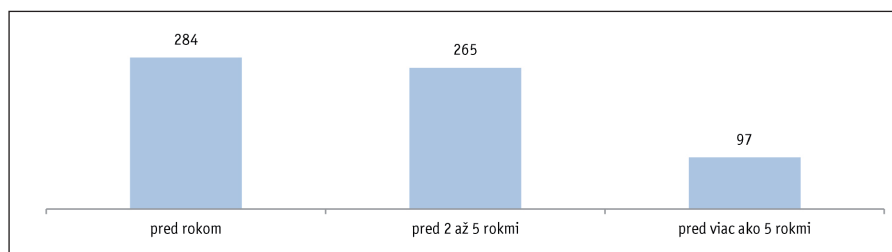

Zdroj: vlastný výskum

Aj v iných druhoch vzdelávania máme takmer štvrtinu respondentov, ktorí neabsolvovali žiadne vzdelávanie. Je to mimoriadne vysoké percento respondentov (24,59 %), ktoré reprezentuje učiteľov, ktorí neprejavili záujem o možnosť získať nové poznatky, kontakty či materiály pre svoju prax v triede alebo neboli uvoľnení na ďalšie vzdelávanie vedením školy. Z rozhovorov s učiteľmi je, žiaľ, takýto prístup vedení škôl pomerne častý. V tejto súvislosti

je dôležité povedať, že vedenia škôl vzhľadom na nedomyslenosť formy ďalšieho vzdelávania, jeho finančnú poddimenzovanosť (napr. forma finančnej náhrady pre zastupujúceho učiteľa), v realite často nemajú ani inú možnosť. Zarážajúce je vysoké percento tých (578 respondentov; 52,83 %), ktorí sa zúčastnili školenia s vydavateľmi (ide o zahraničných vydavateľov), aj keď z nášho výskumu a tiež z výskumu realizovaného v rámci *ESF Rozvíjanie profesijných kompetencií učiteľov materských, základných a stredných škôl v kontexte zvyšovania úspešnosti reformy systému základného vzdelávania* vyplynulo, že je veľké percento učebníc, ktoré sa používajú v ZŠ a nie sú v súlade so štátnym vzdelávacím programom. V takýchto prípadoch môže byť školenie dokonca kontraproduktívne. Na tomto fakte je vidieť tiež nekoordinovanosť ďalšieho vzdelávania a slabý vplyv štátnych inštitúcií na proces ďalšieho vzdelávania. Školenie vydavateľov je väčšinou reklamná kampaň pre tú-ktorú učebnicu spojená s ovplyvňovaním trhu s učebnicami. Za pozitívum považujeme fakt, že učitelia sa zúčastňujú zahraničných stáží, viac ako 15 % respondentov sa ich zúčastnilo aspoň jedenkrát. Zaujímalo nás, aj kedy naposledy absolvovali nejakú formu vzdelávania. Údaje prezentované v grafe nižšie reflektujú odpovede 646 respondentov.

Graf č. 34: Počas svojej pedagogickej praxe ste absolvovali iné formy ďalšieho vzdelávania – ak áno, kedy naposledy?

Zdroj: vlastný výskum

Z hľadiska časového absolvovania ďalšieho vzdelávania nám výskum ukazuje skôr pozitívnu tendenciu, keďže najviac učiteľov absolvovalo vzdelávanie pred rokom, čo naznačuje vzrastajúci záujem učiteľov o vzdelávanie. Musíme však pri tejto analýze zobrať do úvahy, že otázka neprecizovala ďalšie vzdelávanie len pre odbor cudzí jazyk, napriek tomu si myslíme, že tendencia zúčastňovať sa ďalšieho vzdelávania je veľmi pozitívna.

3 Vyhodnotenie hlavných výskumných hypotéz

Na začiatku výskumu sme si stanovili tieto hypotézy:

Hypotéza 1

Najviac 30 % škôl posilnilo anglický jazyk v siedmom ročníku, ak zrušili povinný druhý cudzí jazyk v tomto ročníku.

Hypotéza 2

Počet cudzích jazykov vyučovaných v siedmom ročníku v školskom roku 2017/2018 oproti minulému školskému roku poklesol o 20 %.

3.1 Vyhodnotenie hypotézy 1

Na vyhodnotenie prvej hypotézy sme použili kombináciu z odpovedí na otázky v dotazníku č. 20, ktorá sa pýtala na to, v ktorých ročníkoch škola vyučuje druhý cudzí jazyk podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu (stanovená bola podmienka: nevyučujeme druhý cudzí jazyk) a otázky č. 22, ktorou sme zisťovali skutočnosť, ak si nevybrali žiaci siedmeho ročníka druhý cudzí jazyk, aký iný vyučovací predmet ho nahradil (podmienka: uvedené anglický jazyk).

Tabuľka č. 26: Kontingenčná tabuľka pre hypotézu číslo 1

otázka 22	početnosť	%
anglický jazyk	7	17 %
iné	35	83 %
neuvedené *	20	
celkový súčet	42	100 %

* nezapočítané do celkového súčtu

Zdroj: Výpočty autorov

H0: Viac ako 30 % škôl posilnilo anglický jazyk v siedmom ročníku, ak zrušili povinný druhý cudzí jazyk v tomto ročníku.

H1: Najviac 30 % škôl posilnilo anglický jazyk v siedmom ročníku, ak zrušili povinný druhý cudzí jazyk v tomto ročníku.

Pri testovaní tejto výskumnej otázky bol použitý binomický test. Výsledok tohto binomického testu je p-hodnota na úrovni 0,038. Z čoho vyplýva, že na hladine signifikancie 5 % zamietame nulovú hypotézu a prijímame alternatívu: najviac 30 % škôl posilnilo anglický jazyk v siedmom ročníku, ak zrušilo povinný druhý cudzí jazyk.

3.2 Vyhodnotenie hypotézy 2

Druhú hypotézu sme verifikovali na základe odpovedí v otázke č. 18, v ktorej sme chceli vedieť, aký je stav počtu vyučovaných cudzích jazykov v 7. ročníku v školskom roku 2017/18 v porovnaní s predchádzajúcim rokom (stanovená bola podmienka: znížil).

Tabuľka č. 27: Kontingenčná tabuľka pre hypotézu 2

otázka 18	početnosť	%
nezmenil	269	74%
znížil	61	16%
zvýšil	35	10%
Celkový súčet	365	100%

Zdroj: Výpočty autorov

H0: Viac ako 20 % škôl znížilo počet cudzích jazykov vyučovaných v siedmom ročníku v školskom roku 2017/2018 v porovnaní s minulým školským rokom.

H1: Najviac 20 % škôl znížilo počet cudzích jazykov vyučovaných v siedmom ročníku v školskom roku 2017/2018 v porovnaní s minulým školským rokom.

Pri testovaní tejto výskumnej otázky bol použitý binomický test. Výsledok tohto binomického testu je p-hodnota na úrovni 0,002. Z čoho vyplýva, že na hladine signifikancie 5 % zamietame nulovú hypotézu a prijímame alternatívu: najviac 20 % škôl znížilo počet cudzích jazykov vyučovaných v siedmom ročníku v školskom roku 2017/2018 v porovnaní s minulým školským rokom.

Záver

Výskumná správa Stav implementácie inovovaných štátnych vzdelávacích programov v oblasti cudzích jazykov do pedagogickej praxe v základných školách bola zameraná na sledovanie implementácie štátneho kurikula z celonárodnej úrovne na školskú úroveň v oblasti cudzích jazykov. Výskum mal kvantitatívnu orientáciu a kontextuálne zapadal do širšieho výskumného rámca zameraného na získanie relevantných dát v kontexte dokumentu schváleného MŠVVaŠ SR s názvom Návrh systémového modelu tvorby kurikulárnych dokumentov vrátane procesu ich periodickej inovácie.

Do výskumu sa zapojilo 917 respondentov zo 409 základných škôl s vyučovacím jazykom slovenským. Takýto počet zapojených škôl predstavuje vzorku, ktorú možno považovať za reprezentatívnu podľa charakteristickej vlastnosti kraj. V skupine respondentov výskumu bolo najviac učiteľov anglického jazyka (78 %), druhou najpočetnejšou skupinou boli učitelia nemeckého jazyka (13 %), treťou skupinou podľa početnosti boli učitelia ruského jazyka (5 %). Spolu 720 respondentov vyučovalo jeden hlavný cudzí jazyk, 197 zapojených učiteľov vyučovalo dva cudzie jazyky v základnej škole s vyučovacím jazykom slovenským. Z pohľadu vekového rozloženia bolo najviac učiteľov a učiteľiek vo veku 36 až 55 rokov, ktorých bolo 603.

Získané výskumné dáta sú jedinečné najmä v tom, že prinášajú doteraz nepublikované informácie o dosahu zavedenia inovovaného rámcového učebného plánu pre základné školy s vyučovacím jazykom slovenským, ktorým sa zaviedol druhý cudzí jazyk ako nepovinný predmet v rámci nižšieho stredného vzdelávania. V rámci výskumu sme sledovali aj údaje o počte vyučovaných cudzích jazykov podľa inovovaného školského učebného plánu, o hodinovej dotácii pre cudzí jazyk v primárnom a nižšom strednom vzdelávaní. Ďalej sme skúmali, ktoré didaktické prostriedky si učitelia na vyučovanie cudzích jazykov vyberajú, aj to, kto v školách vytvára učebné osnovy z cudzích jazykov. Náš výskum bol zameraný aj na kvalifikovanosť učiteľov cudzích jazykov a ich ďalšie vzdelávanie.

Výskumné dáta odhalili skutočnosť, že v rámci primárneho vzdelávania zavádza nepovinné vyučovanie anglického jazyka v prvom a druhom ročníku až 74 % základných škôl s vyučovacím jazykom slovenským. Na vytvorenie vyučovacieho predmetu anglický jazyk musia školy v prvom a druhom ročníku využiť disponibilné hodiny, ktorých je veľmi obmedzený počet – dve alebo tri na jeden ročník. Pokiaľ škola vyučuje anglický jazyk v prvom a druhom ročníku využije väčšinu disponibilných hodín na tento vyučovací predmet a následne nedokáže posilniť vyučovanie kľúčových vyučovacích predmetov, akými sú ma-

terinský jazyk a matematika. Domnievame sa, že takéto masívne zavádzanie cudzieho jazyka pre žiakov v úvode primárneho vzdelávania neprináša želaný efekt dosiahnutia vysokej komunikačnej úrovne a posilnenie materinského jazyka by skôr prinieslo benefit v podobe rozvoja kľúčových gramotností využitelných vo všetkých vyučovacích predmetoch.

Podobná situácia s navyšovaním vyučovacích hodín anglického jazyka panuje aj v nižšom strednom vzdelávaní. Iba 30 škôl postupuje presne v súlade s rámcovým učebným plánom a ponúka časovú dotáciu 15 hodín anglického jazyka v 5. až 9. ročníku. Zvyšných 70 % škôl ponúka hodiny anglického jazyka nad rámec povinného minima a posilňuje anglický jazyk z rámca disponibilných hodín.

V septembri 2017 sa žiaci reformných ročníkov ZŠ, ktorí sa vzdelávajú v súlade s inovovaným ŠVP z roku 2015, dostali do siedmeho ročníka a v školskom vzdelávacom programe sa prvýkrát odzrkadlilo, ako školy aplikujú do praxe fakt, že druhý cudzí jazyk v nižšom strednom vzdelávaní sa schválením inovovaného ŠVP pre nižšie stredné vzdelávanie dostal do pozície voliteľného predmetu. Ide o signifikantnú zmenu v porovnaní so staršou verziou ŠVP, podľa ktorej sa vyučovali dva cudzie jazyky v nižšom strednom vzdelávaní povinne. Hneď v prvom roku implementácie inovovaného rámcového učebného plánu na úroveň školy v siedmom ročníku došlo k zrušeniu druhého cudzieho jazyka v 65 školách (16 %), ktoré deklarovali, že druhý cudzí jazyk nevyučujú. Pokiaľ škola zachovala vyučovanie druhého cudzieho jazyka, najčastejšie vyučovaným druhým cudzím jazykom bol nemecký jazyk, ktorý uviedlo 173 (42 %) škôl. Dalších 103 škôl (25 %) uviedlo nemecký jazyk v kombinácii s ruským jazykom, pretože druhý cudzí jazyk si žiaci môžu vybrať z viacerých jazykov, ak je v možnostiach školy ich vyučovanie realizovať. Samostatne ruský jazyk ako druhý cudzí jazyk v siedmom ročníku uviedlo 48 škôl (11 %). Podstatne menšie zastúpenie mal francúzsky jazyk, ktorý sa vyučoval v 3 školách, čo tvorí 0,73 %.

Druhý cudzí jazyk sa v siedmom ročníku zachoval v 344 školách, ale aj v prípade týchto škôl sa ho neučia automaticky všetci žiaci v siedmom ročníku. 100 % žiakov siedmeho ročníka sa učilo druhý cudzí jazyk iba v prípade 217 škôl (53 %). Keďže podľa inovovaného rámcového učebného plánu môže škola ponúknuť žiakom alternatívny predmet, ak si nevyberú druhý cudzí jazyk, práve to môže byť dôvodom, prečo sa znížilo percento žiakov, ktorí sa učia druhý cudzí jazyk aj napriek tomu, že škola druhý cudzí jazyk ponúka. Menej ako 50 % žiakov sa učilo druhý cudzí jazyk v siedmom ročníku v 31 školách, čo predstavuje 8 % škôl. Skutočnosť, že 16 % základných škôl s vyučovacím jazykom slovenským nevyučuje druhý cudzí jazyk a fakt, že 100 % žiakov siedmich ročníkov sa učilo druhý cudzí jazyk iba v 217 školách považujeme za negatívny a znepokojujúci. Možno predpokladať, že počty škôl, ktoré budú rušiť vy-

učovanie druhého cudzieho jazyka, bude v budúcnosti narastať. Pokiaľ škola v jednom roku zrušila vyučovanie druhého cudzieho jazyka, nie je pravdepodobné, že by ho v ďalšom roku obnovila. Vyžadovalo by si to totiž opätovnú úpravu školského učebného plánu v školskom vzdelávacom programe a taktiež doplnenie personálnych kapacít na pokrytie vyšších úväzkov pre učiteľov druhého cudzieho jazyka, čo vôbec nemusí byť s odstupom času možné. Vyššie uvedený trend je znepokojujúci aj v prepojení na ciele deklarované Európskou komisiou, ktoré odporúčajú zvýšiť počet žiakov, ktorí dokážu komunikovať v aspoň dvoch cudzích jazykoch tak, aby udržali konverzáciu. Pri klesajúcom počte žiakov, ktorí sa učia dva cudzie jazyky v nižšom strednom vzdelávaní, nebude možné európske ciele naplniť.

Ďalším zaujímavým zistením z nášho výskumu je priznanie respondentov, že v prípade zaradenia druhého cudzieho jazyka do inovovaného učebného plánu školy až v 141 školách (34 %) druhý cudzí jazyk vyučujú s menšou dotáciou ako 6 hodín za celý druhý stupeň ZŠ. Rámcový učebný plán však stanovuje, že druhý cudzí jazyk sa musí vyučovať v dotácii najmenej 6 vyučovacích hodín za druhý stupeň ZŠ. Odhalili sme rozpor, ktorý nastáva pri implementácii odporúčaní z rámcového učebného plánu zo štátnej úrovne na úroveň školy. Školy na jednej strane pridávajú vo veľkom rozsahu hodiny pre vyučovacích predmet anglický jazyk, na druhej strane 34 % škôl nedáva ani minimálny stanovený počet hodín na vyučovanie druhého cudzieho jazyka. Školy, v ktorých sa rozhodli posilniť nejaký vyučovacích predmet na úkor zavedenia druhého cudzieho jazyka, alokovali disponibilné hodiny najmä na vyučovacie predmety slovenský jazyk a literatúra a anglický jazyk.

Výber didaktických prostriedkov v školách zapojených do výskumu bol najčastejšie v rukách príslušnej predmetovej komisie (250 škôl), prípadne individuálneho učiteľa (119 škôl). Viac ako 90 % škôl používa jednotné učebnice pre všetky triedy v ročníku, hoci by bolo žiaduce, aby pri výbere učebnice učiteľia viac zohľadňovali aj špecifickosť jednotlivých tried, resp. individualitu žiakov. Respondenti nášho výskumu sa vyjadrili, že za najdôležitejšie kritérium pri výbere učebnice považujú súlad učebnice so vzdelávacím štandardom inovovaného štátneho vzdelávacieho programu pre príslušný jazyk. Toto tvrdenie však spochybnila praktická implementácia daného kritéria do praxe, kde sa ukázalo, že najpoužívanejšou učebnicou anglického jazyka v piatom ročníku ZŠ je Project 1, ktorý sa používa v takmer 65 % škôl. Táto učebnica nedisponuje platnou odporúčacou doložkou MŠVVaŠ SR a nezabezpečuje naplnenie výkonových a obsahových požiadaviek podľa platného vzdelávacieho štandardu z anglického jazyka pre komunikačnú úroveň A1. Používanie zastaranej učebnice v mnohých školách je dôkazom toho, že istá zotrvačnosť a zaužívaná tradícia v mnohých školách bráni efektívnej implementácii kurikulárnych dokumentov

na úrovni školy. Z výskumu zároveň vyplynulo, že učebnica a pracovný zošit sú nenahraditeľnou súčasťou vyučovania. Až pre 744 respondentov (81,13 %) je učebnica a pracovný zošit najpoužívanejším učebným zdrojom pri výučbe cudzích jazykov, zatiaľ čo moderné technológie (aplikácie pre výučbu cudzích jazykov) považuje za najdôležitejší učebný zdroj iba 53 všetkých opýtaných (5,78 %). V čase prudkého nárastu využívania komunikačných technológií vo všetkých odvetviach, je prekvapivé, že iba necelých 6 % respondentov považovalo aplikácie pre výučbu cudzích jazykov za dôležitý učebný zdroj.

Výber vhodného didaktického prostriedku je úzko spätý s napĺňaním požiadaviek stanovených vzdelávacím štandardom inovovaného štátneho vzdelávacieho programu, ktorý sa na úrovni školy premieta do formy učebných osnov. Aby kurikulum bolo zmysluplné a odrážalo charakter školy, pri jeho tvorbe je dôležitá aktívna kooperácia všetkých pedagógov. Výsledky výskumu ukazujú, že tvorba osnov bola skôr individuálnou záležitosťou ako kolektívnym dielom. Viac ako polovica opýtaných (56,05 %) sa vyjadrila, že učebné osnovy vytvoril najmä učiteľ príslušného cudzieho jazyka a 8,40 % uviedlo vedúceho predmetovej komisie. 652 učiteľov z celkového počtu 917 (71,10 %), ktorí sa zúčastnili nášho výskumu, označili platný vzdelávací štandard inovovaného vzdelávacieho programu pre príslušný jazyk ako najdôležitejší zdroj, ktorý používajú pri vypracovávaní učebných osnov. Druhým najdôležitejším zdrojom bola učebnica, ktorú na hodine cudzieho jazyka používajú. Ak by skutočne platilo, že najdôležitejším zdrojom pri tvorbe učebných osnov je inovovaný vzdelávací štandard z anglického jazyka, nemala by na úrovni školskej implementácie štátneho kurikula nastať situácia, keď 65 % základných škôl v jednom ročníku vyučuje z učebnice, ktorá nie je v súlade s príslušným vzdelávacím štandardom.

Pri vyhodnocovaní kvalifikovanosti učiteľov sme brali na zreteľ platnú vyhlášku č. 437/2009 Z. z., ktorou sa ustanovujú kvalifikačné predpoklady a osobitné kvalifikačné požiadavky pre jednotlivé kategórie pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov. Učiteľom cudzích jazykov umožňuje získavať kvalifikáciu pre predmet cudzí jazyk iným spôsobom ako riadnym vysokoškolským magisterským štúdiom. Ide o doplnenia skúšok štátnymi skúškami v jazykových školách a na filozofických a pedagogických fakultách ako aj pred akreditačnou komisiou v Štátnom pedagogickom ústave. Nejde však o skúšky z didaktiky cudzieho jazyka, ale o štátne skúšky z jazyka, čím sa v predmete cudzí jazyk degraduje úroveň odbornosti vyučovania. Práve z dôvodu existencie kvalifikačných náhrad, oficiálne štatistiky vykazujú pomerne veľkú mieru kvalifikovanosti učiteľov cudzích jazykov vzhľadom na platnú legislatívu. Keby sme zobrali do úvahy kvalifikovaných učiteľov cudzieho jazyka pre druhý stupeň v počte 171, ktorí však učia na prvom stupni a 187 kvalifiko-

vanych učiteľov pre prvý stupeň s rozširujúcim kvalifikačným štúdiom cudzieho jazyka pre 1. stupeň, čo je spolu 358 učiteľov, stále nám zostáva skupina učiteľov v počte 146, ktorí sú de jure kvalifikovaní, ale de facto im skutočná kvalifikácia chýba. Z celkového počtu 917 respondentov 73 učiteľov si dopĺňalo úväzok výučbou cudzieho jazyka, čiže boli úplne nekvalifikovaní. Najmä v primárnom vzdelávaní by mala byť kvalifikovanosť a vysoká odbornosť vyučovania prioritou pre štát a široká verejnosť by namiesto kvantity (výučba od prvého ročníka) mala dbať na požadovanie kvality, teda v prvom rade zmenu vyhlášky, ktorou sa ustanovujú kvalifikačné predpoklady a tiež striktné dodržiavanie požadovanej kvalifikácie. Neodbornými zásahmi v triedach prvého stupňa žiaci získajú nevhodné návyky, v ich mentálnom a individuálnom štýle učenia sa cudzí jazyk sa dostanú pre zásahy neodborníkov do problémov.

Predmetom výskumu bolo aj ďalšie vzdelávanie učiteľov základných škôl. Zaujímali sme sa najmä o kontinuálne vzdelávanie, ktoré je akreditované MŠV-VaŠ SR a učelia zaň získavajú kredity, ale aj o iné formy ďalšieho vzdelávania, ich rozsah a čas realizácie. Z učiteľov našej vzorky viac ako jedna pätina sa kontinuálneho vzdelávania nezúčastnila vôbec, to je skupina 196 učiteľov (21,37 %). 278 učiteľov sa zúčastnilo kvalifikačného vzdelávania hradeného z prostriedkov eurofondov, čo predstavuje 30,32 %. Zvyšné kurzy boli väčšinou tiež hradené z eurofondov a organizované metodicko-pedagogickými centrami a zúčastnilo sa ich 443 účastníkov (približne 47 %). Aj v iných druhoch vzdelávania máme takmer štvrtinu respondentov, ktorí neabsolvovali žiadne vzdelávania. Je to mimoriadne vysoké percento respondentov (24,59 %), ktoré reprezentuje učiteľov, ktorí neprejavili záujem o možnosť získať nové poznatky, kontakty či materiály pre svoju prax v triede alebo neboli uvoľnení na ďalšie vzdelávanie vedením školy.

Uskutočnený výskum priniesol aktuálne dáta z procesu implementácie inovovaného štátneho kurikula na úroveň škôl v oblasti cudzích jazykov. V procese skúmania implementácie a realizácie kurikula sa bude pokračovať nadväzným výskumom, ktorý bude zameraný na overenie jazykových kompetencií žiakov v cudzích jazykoch v ZŠ. Výskumné zistenia budú slúžiť ako jedno z východísk pri ďalšej úprave a inovácii Štátneho vzdelávacieho programu vo vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia vo vyučovacích predmetoch cudzie jazyky.

Použitá literatúra

GAVORA, P. 2008. *Úvod do pedagogického výskumu*. Bratislava : Univerzita Komenského, 2008. 269 s. ISBN 978-80-223-2391-8.

JANÍK, T. – MAŇÁK, J. – KNECHT. P. 2009. *Ciele a obsahy školného vzdelávania a metodologie jejich utváření*. Brno : Paido, 2009. 181 s. ISBN 978-80-7315-194-2.

JANÍK, T. et al. 2010. *Kurikulární reforma na gymnáziích výsledky dotazníkového šetření*. 2010. Praha : Výzkumný ústav pedagogický, 2010. 137 s. ISBN 978-80-87000-39-7.

RIMARČÍK, M.: *Štatistika pre prax*. Košice : Marián Rimarčík, 2007. 200 s. Bratislava, 2007. 200 s. ISBN 978-80-969813-1-1.

ŠVARŘÍČEK, R. – ŠEĎOVÁ, K. a kol. 2007. *Kvalitatívny výskum v pedagogických viedách*. Praha : Portál, 2007. 384 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

ŠVEC, Š. a kol. 1998. *Metodológia vied o výchove*. Bratislava : IRIS, 1998. 303 s. ISBN 80-88778-73-5.

Pedagogicko-organizačné pokyny na školský rok 2018/19. Bratislava : MŠ VVaŠ SR, 2018. 68 s. [cit. 2018.08.20.] Dostupné na internete: <https://www.minedu.sk/data/att/13081.pdf>

Smernica č. 22/2017, ktorou sa upravuje postup Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky a priamo riadených organizácií pri výbere a posudzovaní didaktických prostriedkov. [cit. 2018.07.15]. Bratislava : MŠVWaŠ SR, 2017. Dostupné na internete: <https://www.minedu.sk/smernica-c-222017-ktorou-sa-upravuje-postup-ministerstva-skolstva-vedy-vyskumu-a-sportu-slovenskej-republiky-a-priamo-riadenych-organizacii-pri-vybere-a-posudzovani-didaktickyh-prostriedkov/>

Spoločný európsky referenčný rámec pre jazyky, učenie sa, vyučovanie, hodnotenie. Bratislava : ŠPÚ, 2017. 255 s. ISBN 978-80-8118-201-3.

Štátny vzdelávací program pre primárne vzdelávanie. 2015. Bratislava: ŠPÚ, 2015. [cit. 2018.07.15]. Dostupné na internete: http://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaci-program/svp_pv_2015.pdf

Štátny vzdelávací program pre nižšie stredné vzdelávanie. 2015. Bratislava: ŠPÚ, 2015. [cit. 2018.07.15]. Dostupné na internete: http://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaci-program/svp_nsv_6_2_2015.pdf

Vyhláška Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky z 26. augusta 2010, ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 437/2009 Z. z., ktorou sa ustanovujú kvalifikačné predpoklady a osobitné kvalifikačné požiadavky pre jednotlivé kategórie pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov v znení vyhlášky č. 170/2010 Z. z. Zbierka zákonov č. 366/2010. [cit. 2018.07.15]. Dostupné na internete: <http://www.zbierka.sk/Default.aspx?sid=15&PredpisID=209860&FileName=zz2010-00366-0209860&Rocnik=2010&AspxAutoDetectCookieSupport=1>.

Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon). Žilina : Poradca, s.r.o., 2008. 76 s. ISSN 1335-6127.

Príloha

Vážená pani učiteľka!
 Vážení pán učiteľ!

Dovoľujeme si Vás požiadať o vyplnenie dotazníka pre učiteľov a učiteľky cudzích jazykov. Dotazník je anonymný a údaje z neho budú použité ako výskumné dáta v rámci úlohy s názvom *Stav implementácie inovovaných štátnych vzdelávacích programov v oblasti cudzích jazykov do pedagogickej praxe v základných školách*. Cieľom uvedeného výskumu je získať údaje o vývoji v oblasti vyučovania cudzích jazykov na druhom stupni základných škôl v súvislosti so zavedením inovovaného Štátneho vzdelávacieho programu pre nižšie stredné vzdelávanie.

Ďakujeme Vám za čas a energiu, ktorú do vyplňania dotazníka vložíte.

Identifikačné údaje

1. Kód školy
2. Vaša škola sa nachádza
  - a. v meste nad 20 000 tisíc obyvateľov
  - b. v meste do 20 000 tisíc obyvateľov
  - c. na vidieku
3. Koľko pedagógov vyučuje cudzie jazyky na vašej škole:
 Vypíšte počet:.....
4. Váš vek je
  - a. do 25 rokov
  - b. 26 – 35 rokov
  - c. 36 – 45 rokov
  - d. 46 – 55 rokov
  - e. viac ako 56 rokov
5. Počet rokov vašej pedagogickej praxe je
  - a. 0 – 5
  - b. 6 – 10
  - c. 11 – 15
  - d. 16 – 20
  - e. viac ako 20 rokov

6. Na vašej škole ste:
  - a. vedúci/a predmetovej komisie pre viac cudzích jazykov
  - b. vedúci/a predmetovej komisie pre jeden cudzí jazyk
  - c. učiteľ/ka cudzieho jazyka

Pojem „hlavný cudzí jazyk“ označuje ten cudzí jazyk z ktorého vyučujete viac hodín týždenne, ak učíte dva cudzie jazyky. Pojem „vedľajší cudzí jazyk“ sa vzťahuje na ten cudzí jazyk, z ktorého máte menej vyučovacích hodín, ak učíte dva cudzie jazyky.

7. a) Hlavný cudzí jazyk, ktorý vyučujete je
  - a. anglický jazyk
  - b. francúzsky jazyk
  - c. nemecký jazyk
  - d. ruský jazyk
  - e. španielsky jazyk
  - f. taliansky jazyk
7. b) Vedľajší cudzí jazyk, ktorý vyučujete je
  - a. anglický jazyk
  - b. francúzsky jazyk
  - c. nemecký jazyk
  - d. ruský jazyk
  - e. španielsky jazyk
  - f. taliansky jazyk
8. a) Hlavný cudzí jazyk vyučujete
  - a. 0 – 5 rokov
  - b. 6 – 10 rokov
  - c. 11 – 15 rokov
  - d. 16 – 20 rokov
  - e. viac ako 20 rokov
8. b) Vedľajší cudzí jazyk vyučujete
  - a. 0 – 5 rokov
  - b. 6 – 10 rokov
  - c. 11 – 15 rokov
  - d. 16 – 20 rokov
  - e. viac ako 20 rokov

Odbornosť vyučovania CJ na danej škole

9. Vaša najvyššia dosiahnutá kvalifikácia pre cudzí jazyk je:
- pre primárne vzdelávanie (1. stupeň ZŠ)
  - pre nižšie sekundárne vzdelávanie (2. stupeň ZŠ)
  - ste nekvalifikovaný/á pre výučbu cudzieho jazyka a hodinami cudzieho jazyka si dopĺňate úväzok
10. Ak vyučujete cudzí jazyk na 1. stupni ZŠ máte
- ukončené vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa (vyučovanie akademických predmetov – aprobácia cudzí jazyk) pre výučbu cudzieho jazyka na druhom stupni ZŠ, SŠ
  - ukončené vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa a štátnu jazykovú skúšku na
    - filozofickej alebo pedagogickej fakulte
    - štátnej jazykovej škole
    - skúšku pred akreditačnou komisiou na ŠPÚ
  - ukončené vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa v študijnom odbore učiteľstvo pre 1. stupeň ZŠ a rozširujúce kvalifikačné štúdium cudzieho jazyka pre 1. stupeň ZŠ
11. Ak vyučujete cudzí jazyk na 2. stupni ZŠ máte
- ukončené vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa (vyučovanie akademických predmetov – aprobácia cudzí jazyk) pre výučbu cudzieho jazyka na druhom stupni ZŠ, SŠ
  - ukončené vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa: jednopredmetové 4-ročné štúdium cudzieho jazyka na filozofickej fakulte alebo na pedagogickej fakulte
    - ukončené vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa v inej aprobácii ako cudzí jazyk a štátnu jazykovú skúšku na filozofickej alebo pedagogickej fakulte
    - štátnu skúšku na štátnej jazykovej škole
    - skúšku pred akreditačnou komisiou na ŠPÚ
  - ukončené vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa získané v učiteľských študijných programoch a štúdium cudzieho jazyka formou rozširujúceho štúdia alebo vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa získané v neučiteľských študijných programoch a doplnenie pedagogickej spôsobilosti a štúdium cudzieho jazyka formou rozširujúceho štúdia

Učebný plán školy

12. Vo vašej škole sa v školskom roku 2017/2018 vyučuje podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu
- jeden cudzí jazyk
  - dva cudzie jazyky
  - tri cudzie jazyky
  - štyri cudzie jazyky
  - päť cudzích jazykov
13. Na prvom stupni sa na vašej škole vyučuje anglický jazyk od
- prvého ročníka
  - druhého ročníka
  - tretieho ročníka
  - štvrtého ročníka
14. Na prvom stupni sa na vašej škole vyučuje aj
- francúzsky jazyk
  - nemecký jazyk
  - ruský jazyk
  - španielsky jazyk
  - taliansky jazyk
  - žiadny iný cudzí jazyk
15. Časová dotácia na anglický jazyk za celý prvý stupeň podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu je na vašej škole
- 6 hodín
  - 7 – 8 hodín
  - 9 – 10 hodín
  - 11 hodín a viac
16. Časová dotácia na anglický jazyk za celý druhý stupeň podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu je na vašej škole
- 15 hodín
  - 16 – 17 hodín
  - 18 – 19 hodín
  - 20 a viac hodín

17. Ako druhý cudzí jazyk sa žiaci, ktorí sú v siedmom ročníku v školskom roku 2017/2018 učia
- francúzsky jazyk
  - nemecký jazyk
  - ruský jazyk
  - španielsky jazyk
  - talianky jazyk
  - žiadny druhý cudzí jazyk
18. Počet cudzích jazykov vyučovaných vo vašej škole v siedmom ročníku sa v školskom roku 2017/2018 oproti minulému školskému roku:
- znižil
  - zvýšil
  - nezmenil
  - nevyučujeme druhý cudzí jazyk v siedmom ročníku
19. Percento žiakov siedmeho ročníka, ktorí sa učia druhý cudzí jazyk je
- 100 %
  - 75 – 99 %
  - 50 – 74 %
  - 25 – 49 %
  - 1 – 24 %
  - 0 %
20. Druhý cudzí jazyk vyučujete podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu
- v 5. až 9. ročníku
  6. až 9. ročníku
  7. až 9. ročníku
  - nevyučujeme druhý cudzí jazyk
21. Druhý cudzí jazyk na vašej škole podľa inovovaného školského vzdelávacieho programu vyučujete v dotácii
- menej ako 6 hodín
  - 6 hodín
  - 7 – 8 hodín
  - 9 – 10 hodín
  - 11 a viac hodín

22. Ak si nevybrali žiaci siedmeho ročníka druhý cudzí jazyk, nahradil ho iný vyučovací predmet zameraný na:

- a. slovenský jazyk a literatúru
- b. anglický jazyk
- c. matematiku
- d. informatiku
- e. fyziku
- f. chémiu
- g. biológiu
- h. dejepis
- i. geografiu
- j. občiansku náuku
- k. telesnú a športovú výchovu
- l. iný vyučovací predmet (vypíšte).....

Učebnice

23. Pri výbere učebníc pre výučbu cudzích jazykov rozhoduje

- a. vedenie školy
- b. predmetová komisia príslušného jazyka
- c. vedúci/a predmetovej komisie
- d. každý/á učiteľ/ka samostatne

24. Učebnice používané na škole sú

- a. jednotné pre všetky triedy v ročníku
- b. rôzne pre všetky triedy v ročníku

25. Zoradte podľa dôležitosti, čo pri výbere učebníc najviac zohľadňujete (prvá možnosť je najdôležitejšia)

- a. nadväznosť jednotlivých dielov učebnice pri prechode z jedného ročníka do druhého (nadväznosť komunikačných úrovní – z nižšej na vyššiu)
- b. grafické spracovanie učebnice (obrazový materiál, prehľadnosť, farebnosť)
- c. rešpektovanie zásady veku primeranosti
- d. obsahové spracovanie učebnice (atraktívne témy, aktuálne články)
- e. súlad učebnice so vzdelávacím štandardom inovovaného štátneho vzdelávacieho programu pre príslušný jazyk
- f. cenu učebnice/učebnicovej sady

Otázky k učebniciam cudzích jazykov vyplňajte v prepojení na ten cudzí jazyk, ktorý vyučujete.

26. Na hodinách anglického jazyka na 1. stupni používate učebnicu
- English Adventure 1 – 2
  - English World 1 – 2
  - Family and Friends 1 – 2
  - Project 1
  - Iné, vypíšte:
27. Na hodinách anglického jazyka v 5. ročníku používate učebnicu
- English World 3
  - Family and Friends 3
  - Motivate 1
  - Project 1
  - Iné, vypíšte:
28. Na hodinách anglického jazyka v 6. – 9. ročníku používate učebnicu
- English World 4 – 5
  - Family and Friends 4 – 5
  - Motivate 2 – 3
  - Project 2 – 5
  - Iné, vypíšte:
29. Na hodinách francúzskeho jazyka na 1. stupni používate učebnicu
- Alex & Zoé
  - Les Loustics
  - Ludo et ses amis
  - Super Max
  - Iné, vypíšte:
30. Na hodinách francúzskeho jazyka na 2. stupni používate učebnicu
- Ado
  - Adosphère
  - Club ados
  - Décibel
  - Iné, vypíšte:
31. Na hodinách nemeckého jazyka na 1. stupni používate učebnicu
 Vypíšte:

32. Na hodinách nemeckého jazyka na 2. stupni používate učebnicu
Vypíšte:
33. Na hodinách ruského jazyka na 1. stupni používate učebnicu
Vypíšte:
34. Na hodinách ruského jazyka na 2. stupni používate učebnicu
- Hravá ruština
  - Ruský jazyk pre 2. stupeň ZŠ
  - ВРЕМЕНА
  - ПОЕХАЛИ
  - Iné, vypíšte:
35. Na hodinách španielskeho jazyka na 1. stupni používate učebnicu
Vypíšte:
36. Na hodinách španielskeho jazyka na 2. stupni používate učebnicu
- Código ELE
  - Compañeros
  - Espacio joven
  - Iné, vypíšte:
37. Na hodinách talianskeho jazyka na 1. stupni používate učebnicu
Vypíšte:
38. Na hodinách talianskeho jazyka na 2. stupni používate učebnicu
Vypíšte:
39. Zoradte podľa dôležitosti, ktoré učebné zdroje používate pri vyučovaní
príslušného cudzieho jazyka (prvá možnosť je najdôležitejšia)
- na vyučovacích hodinách používam učebnicu a pracovný zošit
  - na vyučovacích hodinách používam materiály z rôznych vzdelávacích portálov
  - na vyučovacích hodinách používam vlastné materiály, ktoré si pripravujem z rôznych internetových zdrojov
  - na vyučovacích hodinách používam aplikácie pre výučbu cudzích jazykov

Učebné osnovy

40. Učebné osnovy pre príslušný cudzí jazyk vytvoril/a najmä
  - a. vedúci/a predmetovej komisie
  - b. učiteľ/ka príslušného cudzieho jazyka
  - c. predmetová komisia príslušného cudzieho jazyka
41. Zoradte podľa dôležitosti, čo bolo zdrojom pri tvorbe učebných osnov v inovovanom školskom vzdelávacom programe (prvá možnosť je najdôležitejšia)
  - a. učebnica, ktorú na hodinách jazyka používate
  - b. platný vzdelávací štandard inovovaného štátneho vzdelávacieho programu pre príslušný jazyk
  - c. učebné osnovy vypracované vydavateľstvom

Kontinuálne vzdelávanie učiteľov cudzích jazykov v danej škole

42. Počas svojej pedagogickej praxe ste absolvovali kontinuálne vzdelávanie
  - a. aktualizčné
  - b. inovačné
  - c. špecializačné
  - d. kvalifikačné
  - e. neabsolvoval/a som
43. Počas svojej pedagogickej praxe ste absolvovali iné formy ďalšieho vzdelávania (možnosť výberu viacerých odpovedí)
  - a. zahraničnú stáž
    - i. jedenkrát
    - ii. dvakrát
    - iii. tri a viackrát
  - b. domácu krátkodobú stáž
    - i. jedenkrát
    - ii. dvakrát
    - iii. tri a viackrát
  - c. školenie s vydavateľmi
  - d. neabsolvoval/a som
44. Ak áno, kedy naposledy
  - a. pred rokom
  - b. pred 2 až 5 rokmi
  - c. viac ako 5 rokmi

Po vyplnení poslednej otázky je potrebné potvrdiť pokyn odoslať. Údaje z položiek sa automaticky odošlú a uložia.